

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

32E JAARGANG

WOENSDAG 12 MAART 1947

No. 1557

COMMISSIE VAN REDACTIE:

H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;

H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;

J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

Administratie: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408.

INHOUD: Blz.

De artikelen van deze week	203
Uit buitenlandsche bron	203
De taak van Nederland door Mr K. P. van der Mandele	204
Strijdpunten ten aanzien van de Vermogensheffing door Prof. Dr N. J. Polak	205
De plangedachte in de U.S.S.R. en in het Westen door Mr J. J. Boasson	207
De Amerikaansche kali-industrie door Mr E. Bloembergen	210
Boekbespreking:	
H. A. H. Kranenburg, De zeevisscherij van Holland in den tijd der Republiek, bespr. door A. G. U. Hildebrandt en M. A. J. Visser	213
Aanteekening:	
De Duitsche herstelbetalingen	213
Internationale notities:	
Steenkolenproductie in Frankrijk	214
Zwevende koopkracht in Engeland	215
De Amerikaansche banken tijdens den oorlog	215
Monetaire crisis in Roemenië	215
Mededeeling van het secretariaat van de Centrale Commissie voor de Rijnvaart	215
Mededeeling van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zuid-Holland	216
Ontvangen boeken en brochures	216
Geld- en kapitaalmarkt	216
Statistiek en:	
Bankstaten	217
Indexcijfers van loonen volgens regelingen in Nederland	218
Stand van 's Rijks Kas	219
De kolonpositie van Nederland	219
Indexcijfers van de levensmiddelenprijzen in België	219
Groothandelsprijzen in de Vereenigde Staten	219

DEZER DAGEN

moet het ijs veelal nog worden gebroken. In Moskou moet het zware werk worden verricht. Een vredesverdrag met Oostenrijk moet als oefening klaar komen; overeenstemming omtrent het al of niet in stukken breken van Duitsch-

land zal de meesterproef zijn, door de min of meer ingevaren diplomatieke bemanningen der Groote Vier af te leggen. Voorloopig is de warmte, waarmee men elkaar te Moskou heeft begroet, van de soort, die een in rood papier gehulde lamp in een haard pleegt te verspreiden.

Even hartelijk staan Amerikaansche zakenkringen tegenover den hoofdinhoud van de rede, die President Truman hield over de noodzaak van vrijgemaakte internationale handelsstroomen. Maar op één punt zal hij zeker bijval vinden: „we are the giant of the economic world”. De „G.O.P.”, de republikeinsche partij, wier zinnebeeld de olifant is, doet inderdaad in haar gedrag denken aan Vondel's Spaarnewouder reus: „en scheen een olyfant, die omsnoft met zijn snuyt”. Onder leiding van Taft oefenen de republikeinen druk uit op de grenzen van hun meerderheidspositie. Het punt, waar de strijd thans wordt uitgevochten, is de door Truman voorgestelde benoeming van Lilienthal, voormalig hoofd der Tennessee Valley Authority, tot leider van de atoomenergiecommissie der Vereenigde Staten. Reeds drie weken duren de commissoriale verhooren.

Ernstiger nog is het vastloopen der internationale atoomregeling. Gromyko heeft verklaard niet van rondsnuffelende commissie's te houden: „handen uit de kast en oogen uit de boeken”. Het Amerikaansche plan berustte op deze internationale inspectie.

Groot-Britannië zit op zooveel manieren vast, dat een beetje dooi geen uitkomst kan brengen. Het schip zit, of men nu van ijs, modder of zand spreekt. En met dit vastgelopen vaartuig willen den Engelsche financiële bladen thans ineens door de wind. „The Economist”, niet langer op ijs gezet, betoogt, dat vermindering der zwevende koopkracht voor Engeland noodzakelijk is. Maar deflatie mag het niet heeten, „another invented word is needed to-day”. De economie wordt zich steeds sterker bewust van haar psychologischen inslag.

Ook de Amerikanen maakten zich zorgen over een vastgelegd vaartuig: de Martin Behrman. Doch de Nederlandsch-Indische Regeering weigert tot nu toe de kabels te laten slippen. Vast aan hun opvatting hielden ook twee ministers voor Indische Zaken, de Engelsche en de Nederlandsche, doch hen beiden ging het vasthouden juist om het losmaken: de meerderheden van hun parlementen gingen mee.

De eenige staatsman, die deze week tevreden was over iets, dat vastzat, was de Belgische premier: hij achtte de Belgische franc goed geconserveerd. Minder hecht bleek het coalitiekabinet; het viel uiteen. Belgische winkeliers, caféhouders, bioscoopexploitanten en beurslieden — merkwaardige sociologische groepeerings — maakten zich eveneens van hun werk los: zij staakten een dag.

De uitkomst ligt in een opwekkende lentesang. Zoo dacht ook de Nederlandsche minister van Onderwijs, die muziek en zang ook voor de rijpere schooljeugd verplicht wil stellen.

Zuid-Amerika Geeft Gaarne Gehoor

BLIJF UW CONCURRENTEN VOOR

Het radiotelefonische verkeer met vrijwel alle Zuid-Amerikaansche Staten zoowel als met Suriname en Curaçao is weer in vollen gang. **Bespreek Uw belangen.** Het is een oude waarheid dat enkele te juistere tijd gesproken woorden beslissend kunnen zijn.... in Uw voordeel. En een gelukwensch wint aan waarde indien U hem persoonlijk uitspreekt. Alle inlichtingen worden U gaarne door den Rijkstelefoondienst verstrekt.

PTT

Radiotelefoneer - 't zegt meer

INSTITUUT VOOR SOCIALE WETENSCHAPPEN

Nieuwe mondelinge cursussen voor:

M.O. Economie'
M.O. Staatsinrichting
Cand. en Doct. Rechten

De cursussen worden gegeven te Amsterdam, Rotterdam, Den Haag; Economie bovendien te Arnhem, Eindhoven, Groningen, Haarlem, Hengelo, Den Bosch, Leeuwarden, Leiden, Tilburg, Utrecht.

Prospectus en inlichtingen: 's-Gravenhage, Wassenaarscheweg 39 d - Telefoon 775382

Annonces voor het volgend nummer dienen uiterlijk Maandag 17 Maart a.s. in het bezit te zijn van de administratie, Lange Haven 141, Schiedam

Indien Uw **AANSLAGBIJET** in de **BELASTINGEN**

U voor de vraag stelt of en zoo ja welke effecten moeten worden gerealiseerd, laat U dan deskundig voorlichten door de

**NEDERLANDSCHE
HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.**

UW RAADSMAN en BANKIER

ROTTERDAMSCH BANKVEREENIGING

200 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

VOLLEDIG

BEHEER

VAN

VERMOGENS

Vermogensheffingen

Objectieve en deskundige voorlichting aan bedrijven en particulieren die een deel van hun vermogen moeten vrijmaken voor betaling der komende heffingen, verstrekt de

Naaml. Venn.

**Hollandsche
Belegging- en
Beheer-Mij.**

Anno 1930

Heerengracht 320 - Amsterdam C

Commissarissen:

Prof. Ir. I. P. de Vooys;

Drs. I. H. Gispens;

Mr. J. E. Scholtens.

Directie:

Gerloff Verwey;

Dr. F. Ph. Groeneveld;

A. C. Leeuwenburgh.

R. Mees & Zoonen

Anno 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

Rotterdam

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen
Amsterdam (alleen Assurantie)

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

gispen

meubelen en gisolampen

culemborg
amsterdam
rotterdam

**Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam**

**DE
ARNHEM**

LEVENSVERZEKERING-
MAATSCHAPPIJ

PERSONEELSVERZEKERINGEN

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

Mr K. P. van der Mandele, *De taak van Nederland.*

De laatste wereldoorlog bracht een totale verandering in alle bestaande verhoudingen. De taak van de overwinnaars is, te komen tot een Vereenigd Europa, echter anders dan Duitschland dat wilde. Nederland neemt in een Vereenigd Europa een sleutelpositie in; het moet willen een organisch groeiend Europa op federatieve grondslag, waarin wordt samengewerkt voor een hooger gemeenschappelijk doel.

De natuurlijke hulpbronnen van Europa kunnen worden gedeeld. Het Europeesche productie-apparaat zal, als men nieuwe vuurhaarden in het hart van ons werelddeel wil voorkomen, gedeeltelijk naar de grenslanden moeten worden verplaatst. Anders dan na 1918 zal thans het buitenlandsche kapitaal buiten Duitschland in de omringende landen moeten worden geïnvesteerd. Nederland kan het centrum worden, van waaruit het Westeuropeesche herstel wordt gefinancierd.

Prof. Dr N. J. Polak, *Strijdpunten ten aanzien van de vermogensheffing.*

De voornaamste bezwaren tegen de vermogensheffing zijn:

a. de heffing leidt tot confiscatie van productiekraft. Dat is niet juist, daar de heffing, behalve sluitstuk van de geldsanering, slechts wil zijn een herverdeling van de verarming, welke voorloopig ten laste van de toevallige bezitters van vlottende (en reeds geblokkeerde) middelen is gebracht. Voorwaarde is, dat de overdracht en overneming van de geblokkeerde tegoeden worden georganiseerd en verwezenlijkt. In dit verband blijkt ook het bezwaar van kapitaaldrainage ongegrond.

b. het geringe budgetaire effect. Echter, de berekening, dat de heffing slechts een bate brengt van f 30 miljoen per jaar, veronachtzaamt de ongunstige werking, bij niet-heffing, van jaarlijks zware belastingen op de arbeidslust.

c. de heffing zou den spaarzin verzwakken. Een eenmalige heffing op het verleden doet evenwel de toekomst met meer vertrouwen tegemoet gaan.

d. de heffing baat niet, zoolang de begrotingstekorten voortduren. Echter, zonder de heffing zijn de tekorten er toch.

Conclusie: de heffing is te verkiezen boven het alternatief van blijvende verzwaring der periodieke lasten.

Mr J. J. Boasson, *De plangedachte in de U.S.S.R. en in het Westen.*

Wat de plangedachte voor het Russische volk heeft beteekend, wordt in het boek van Alexander Baykov, *The Development of the Soviet Economic System*, aan een diepgaand onderzoek onderworpen, waardoor het groote verschil in de plan-economie van de U.S.S.R. en die in het Westen naar voren komt.

In de Sowjet-Unie is het plan niet enkel een economisch programma, een tijdelijk middel, maar een normaal en blijvend element; de persoonlijke vrijheid neemt daarbij, anders dan in het Westen, een onbelangrijke plaats in.

Mr E. Bloembergen, *De Amerikaansche kali-industrie.*

Ondanks de Europeesche concurrentie kon de Amerikaansche kaliproductie bij het uitbreken van den tweeden wereldoorlog in eigen behoeften verbruken.

Een antitrustonderzoek in 1939 had voor de kali-industrie een bevredigend verloop. Ook de actie van agrarische zijde heeft tot nu toe geen succes gehad.

In verband met de mogelijke ontplooiing van buitenlandsche concurrentie (o.a. een eventuele herleving van het Europeesche kalisyndycaat) bepleit de kali-industrie maatregelen tot versterking harer positie.

UIT BUITENLANDSCHE BRON.

De werkgelegenheid in de Vereenigde Staten had, volgens de „Federal Reserve Board”, sinds 1939 het volgende beloop:

Werkgelegenheid in millioenen (excl. agrarische bedrijven)				
	1939	1943	1945	1946
Industrie	10,1	17,4	15,0	15,0
Verkeer	2,9	3,6	3,8	4,0
Handel	6,6	7,0	7,2	8,2
Bankwezen e.d.	4,1	4,1	4,6	5,3
<i>Totaal</i>	30,3	40,2	38,1	40,6

De geldcirculatie in de Vereenigde Staten is, volgens een publicatie van Carl M. Loeb, „Securities for private investors” (December 1946) van 1941 tot 1946 gestegen van \$ 87 milliard tot \$ 251 milliard, t.w.:

	1941	1946
geld	\$ 8 milliard	\$ 26 milliard
rek.-courant saldi.	\$ 37 „	\$ 75 „
deposito's	\$ 28 „	\$ 50 „
staatspapier	\$ 14 „	\$ 100 „
<i>Totaal</i>	\$ 87 milliard	\$ 251 milliard

Het tekort aan arbeidskrachten in Engeland kan, naar de meening van „The Financial Times” van 8 Maart jl., o.a. worden aangevuld door onttrekkingen aan den distribueerenden handel. Ook gedurende den oorlog werd dit gedaan. De bezetting van het distributie-apparaat was als volgt:

Vóór den oorlog	2,9	miljoen
1944	1,88	„
Juni 1945	1,95	„
December 1946	2,30	„
„ 1947	2,33	„ (schatting).

De goudvoorraad van de Banque de France bedroeg volgens de „Neue Zürcher Zeitung” van 5 Maart jl.:

Eind 1939	2.407.351	kg fijn
1940	1.177.452	„
1941	1.177.057	„
1942	1.177.057	„
1943	1.177.057	„
1944	1.578.622	„
1945	968.578	„
1946	707.438	„
Maart 1947	617.808	„

In handen van het publiek bevindt zich momenteel 5 à 6 miljoen kg goud, d.i. ongeveer 10 maal zooveel als de goudreserve van de circulatiebank.

Het nieuwe Turksche vijfjarenplan, vastgesteld in 1946, beoogt, volgens „The Economist” van 8 Maart jl., industrialisatie van het land, op grond van de volgende motieven:

1. onafhankelijkheid van het buitenland t.a.v. de voorziening met de belangrijke massaproducten, zooals ijzer en staal, cement, glas, papier, textiel e.d.;
2. verhooging van de exportwaarde der binnenlandsche grondstoffen (veredelingsindustrie);
3. politieke onafhankelijkheid met behulp van economische onafhankelijkheid.

De begrooting van Argentinië voor 1947 is in evenwicht op een bedrag voor inkomsten en uitgaven van 2.524 miljoen pesos. Ondanks slecht weer, zoo meldt „The Guaranty Survey” van 29 Januari jl. verder, worden goede oogsten verwacht, t.w.:

tarwe	218,4	miljoen bushels	(52 pCt. meer dan 1946)
gerst	59,7	„	(21 miljoen meer dan 1945)
rogge	19,8	„	(4 miljoen meer dan 1946)
lijnzaad	1.065.000	ton	(10,5 pCt. meer dan 1946)

BERICHT.

Het doet de redactie genoegen, te kunnen mededeelen, dat zij, in overleg met de Centrale Commissie voor de Rijnvaart te Straatsburg, haar vooroorlogse taak van officieel orgaan dezer Commissie heeft hervat. De mededeelingen van de Centrale Commissie zullen periodiek in ons blad worden gepubliceerd.

In dit nummer is het verslag van de zitting opgenomen, welke de Centrale Commissie van 23 tot 25 Januari jl. te Straatsburg heeft gehouden. De verslagen der Commissie over 1945 en 1946 zullen in een onzer volgende nummers worden gepubliceerd.

DE TAAK VAN NEDERLAND ¹⁾.

Kan ik op dezen jaardag van onze Kamer van Koophandel over iets beter spreken dan over haar arbeidsveld, zooals dit zich nu langzamerhand bij het optrekken van den oorlogsnevel aan ons oog gaat vertoonen? Het laat zich, dunkt me, splitsen in drieën.

Allereerst de voor alle Kamers bij de wet voorgeschreven plichten, waarvan verreweg de voornaamste: de bevordering van de algemeene belangen van economischen aard.

Dan, speciaal voor onze Kamer in haar door rampen getroffen district: de taak om mede te werken aan den economischen wederopbouw van stad en haven en om het „instrument Rotterdam” weer paraat te maken en op gang te krijgen.

En ten derde de eigenlijk veel moeilijker taak en van wijner strekking: Rotterdam, neen geheel Nederland, heeft enorm verloren in zijn natuurlijke levensbronnen. Er moeten geheel nieuwe wegen worden gezocht, naar andere landen, naar andere werelddeelen. Er moeten nieuwe mogelijkheden worden gezocht voor industrie, handel, scheepvaart.

Maar er moet méér gebeuren: met groote aandacht en met groote toewijding zal moeten worden onderzocht, hoe de reconstructieproblemen van ons Deutsche achterland, van Oostenrijk, van de Donaulanden, ja van heel Europa zullen moeten worden opgelost. Zij zijn van doorslaggevend beteekenis voor Rotterdam en de heele Maasdelta. Zij zijn ook van doorslaggevend belang voor geheel Nederland. Vandaar, dat ik een oogenblik tot u wil spreken over de taak van Nederland bij het herstel van Europa.

* *

Iedereen begreep, dat deze laatste wereldoorlog een totale verandering in alle bestaande verhoudingen teweeg zou brengen, maar of ook iedereen voorzien heeft, wat voor een „salto mortale” dit voor ons land zou beteekenen, lijkt twijfelachtig. Iedereen was weliswaar overtuigd, dat onze positie totaal zou veranderen door een Deutsche overwinning, maar wist ook iedereen, dat hetzelfde zou gelden in geval de geallieerden overwonnen? De meesten vergeten namelijk, dat vriend en vijand verbonden zijn — contre coeur — en meestal zonder er zich rekenschap van te geven. Of zij willen of niet, zij zijn partners — hoezeer zij ook antipoden zijn — van de wereldontwikkeling en wij behooren ons duidelijk te maken, wat aan de orde van den dag is, willen wij een daadwerkelijk aandeel aan die ontwikkeling kunnen nemen.

Onder de vlag van het „Gross-Deutsche Reich” trachtten Hitler en de zijnen een Vereenigd Europa tot stand te brengen en wij behoeven er niet aan te twifelen, of dit zal óók de taak der overwinnaars moeten zijn, willen niet alle nu opgewekte machten en krachten tot een weergalooze chaos leiden. Ook zij moeten dus tot een Vereenigd Europa zien te komen, echter aan het andere eind beginnend als Hitler deed en door een ander ideaal geïnspireerd en geleid.

Twee landen speelden in het „Deutsche Europa” een

¹⁾ Rede, uitgesproken in de Kamer van Koophandel en Fabrieken op den 144sten gedenkdag van haar oprichting, op 7 Maart 1947.

alles overheerschende rol: Roemenië en Nederland, de twee deltalanden. En zij hebben dit in vijf lange oorlogsjaren aan den lijve ondervonden. Van Duitschen kant beschouwd, was Nederlands medewerking voorwaarde voor de totstandkoming van hun Vereenigd Europa en het indringen in de Nederlandsche economie en de Nederlandsche administratie had eigenlijk minder met de Deutsche oorlogsvoering te maken dan met haar eigenlijk doelwit: „der Gross-Deutsche Raum”. Lang vóódat de voorbereidingen voor den militairen opmarsch in Europa begonnen, waren de ondergrondse kanalen voor een „vrijwillige” aaneensluiting gegraven, want deze vrijwillige aaneensluiting was de prijs, dien Duitschland van Europa verwachtte in ruil voor de veroveringen, die het daarna voor de economische onafhankelijkheid van Europa hoopte te maken. Niet aan Rusland dacht het in de eerste plaats, maar aan het nabije Oosten en aan Afrika, de voorraadschuur van Europa.

Duitsche militaire kringen schijnen herhaaldelijk te kennen te hebben gegeven, dat een onmiddellijke doortocht door België, zooals in 1914, voor de invasie in Engeland veel effectiever zou zijn geweest dan eerst te beginnen met de bezetting van Nederland, maar zij begrepen, dat Nederland en Roemenië „politieke objecten” waren en geen strategische.

* *

Wanneer wij ons thans mochten afvragen, waarom de wijvingen tusschen Nederland en Engeland zooveel grooter zijn dan tusschen de andere bondgenooten — Rusland nu eens terzijde gelaten — dan kunnen wij hiervoor dezelfde motieven vinden, die Hitler en consorten er destijds toe hebben gebracht een bepaalde politiek jegens ons te voeren: Nederland neemt in een Vereenigd Europa een sleutelpositie in.

Helaas verwisselen veel Nederlanders het begrip „sleutelpositie” met „beslissende” positie. Neen, Nederland kan noch de beslissing over een Vereenigd Europa noch het besluit tot onderlinge samenwerking daarbinnen beïnvloeden; het kan zichzelf niet eens „buitensluiten” buiten deze Europeesche gemeenschap, of het zou de mogelijkheid moeten hebben om zich geografisch te verplaatsen: het kan alléén den sleutel goed gebruiken en de deur wijd openzetten voor het verkeer in beide richtingen, zóó doende zijn natuurlijke functie vervullend óók in deze nieuwe constellatie. Niet Wilson, niet Briand, niet Coudenhove-Calergi, niet Hitler, niet eens Churchill komt de eer toe van de Europeesche gedachte: de loop der gebeurtenissen dwingt ons in deze richting, die eigenlijk zoo oud is als Europa zelf. Echter met dit verschil, dat wij van een door oorlogen afgedwongen en vaak onbewuste samenwerking nu naar een vrijwillige en zéér bewuste toegaan.

De vroegere Europeesche organisators — de Romeinen, Karel de Groote, Napoleon en als laatste uitwas Hitler — wilden één Rijk van Europa maken; Nederland moet nu willen een organisch groeiend Europa op federatieven grondslag, waarbinnen elk onderdeel, functioneel-gedecentraliseerd, vrijwillig, naar vermogen, volgens aard en aanleg en met volledige beschikbaarstelling van zijn natuurlijke hulpbronnen voor een hooger gemeenschappelijk doel samenwerkt. Wij zullen dit als eerste taak moeten zien en niet steeds alléén de oogen naar Amerika moeten richten, Amerika, dat trouwens zelf het meest een Vereenigd Europa wenscht.

* *

Vóódat wij de taak van Nederland in een dergelijke federatie kunnen zien, moeten wij ons voor oogen houden, welke beletselen tot nu toe hiervoor in den weg stonden. Het vaste land van Europa, dat niet zoo bijster rijk aan mineralen is, bezit echter twee groote krachtcentrales, die voor zijn industrialisatie voorwaarde waren, — namelijk in het Westen het Ruhr- en Saargebied (Elzas-Lotharingen); in het Oosten Opper Silezië (en Tsjecho-Slowakije). Deze

gebieden, rijk aan kolen en ijzer, omsloten als een gordel het Deutsche Rijk en vormden het fundament van Bismarcks Duitsland. Voor de gelijkmatige ontwikkeling van ons continent ware het beter geweest, indien deze stroom van grondstoffen niet alleen naar binnen, naar het centrum was getrokken, om daar door een vlijtig en energiek volk te worden veredeld, maar indien tenminste ook een gedeelte daarvan in de landen aan de peripherie zou zijn verwerkt. *Staatkundig* hoorden deze hulpbronnen echter aan Duitsland, met het gevolg, dat in Centraal Europa een industrievulkaan ontstond, die zich als een allesverschroeiende lavastroom vooruitschoof, wanneer aan zijn natuurlijke erupties paal en perk werd gesteld: „Deutsches Volk exportiere oder krepriere!“. Dit gold niet alleen voor Hitler, maar ook al voor het Duitsland in 1914 en zal zoolang blijven gelden, zoolang wij deze natuurlijke rijkdommen in Europa als *uitsluitend* aan één volk toebehoorend beschouwen. Aardrijkskundig vormen deze nl. als het ware „grensgevallen“. Het kan daarbij niet de bedoeling zijn, dat al deze rijkdommen Duitsland worden afgenomen; maar zij kunnen worden gedeeld. Het vraagstuk moet niet zijn: het één *of* het ander, maar wel het één *en* het ander.

* *

Wat onze ligging betreft, wij zijn de hoofddeur van en naar het continent. Dat neemt echter niet weg, dat wij er rekening mee dienen te houden, dat dit feit alléén ons niet onze voormalige handelspositie zal terugbrengen. Niet alleen is ons achterland voorloopig volkomen uitgeschakeld, óók de verdere decentralisatie der wereld (regionale blokvormingen bijv. ter onderlingen ruil) brengt mede, dat het goederenvolume, dat tot nu toe over Europa liep, zal afnemen, en dat zal zoo blijven totdat Europa weer een dusdanig productie-apparaat heeft opgebouwd, dat het aan de wereld iets kan aanbieden en van haar iets kan kopen.

Willen nu niet-weer nieuwe vuurhaarden in het hart van Europa ontstaan, dan zal een gedeelte van die industrieën naar de grenslanden moeten worden verplaatst. Nederland zal een gedeelte van dit West-Europeesche productie-apparaat op moeten nemen en daarvoor komen in de eerste plaats vroegere Deutsche exportindustrieën in aanmerking, echter geen willekeurige, maar zulke, die aan de natuurlijke functie van Nederland — de bevrachters van Europa en de bevaarders van alle wereldzeeën — zich aansluiten, zoodat naast de nijverheid ook het Nederlandsche transportwezen kan worden ingeschakeld.

Wanneer het Ruhr- en Saargebied als krachtcentrale voor den wederopbouw van West-Europa zal moeten dienen en wanneer hoe langer hoe meer blijkt, dat de eenige vorm van reparaties, die Duitsland uiteindelijk kan betalen, daárin zal bestaan, dat het een gedeelte van zijn grondstoffen aan de omliggende landen moet verkopen, om daar verwerkt te worden, en dat het eventueel de daartoe benodigde werkkrachten zal moeten afstaan, dan rijst de vraag, waar Engeland en Amerika hun aandeel in dat grondstoffenreservoir zullen laten verwerken, en het antwoord kan alleen luiden: eveneens in de omliggende landen. Want niemand zal er aan denken om deze eerst naar Engeland te verschepen en ze daar te veredelen. Amerika nog buiten beschouwing latend.

Van dit gezichtspunt uit bekeken, ontstaat een geheel andere situatie dan na 1918, toen de overwinnaars en óók de neutralen door reusachtige leeningen in *Duitsland* een formidabel productie-apparaat lieten opbouwen, teneinde eenige reparaties betaald te krijgen en waarmede zij hun eigen ondergang organiseerden. Deze keer zal het *buitenlandsche* kapitaal *buiten* Duitsland in de omringende landen geïnvesteerd moeten worden om daar met Deutsche grondstoffen, patenten en werkkrachten een industrie te voorzien, die eenerzijds dat moet herstellen,

wat Duitsland heeft verwoest, anderzijds echter een gedeelte van den Deutschen export overneemt en zoodoende den altijd op uitbarsting staanden vulkaan in het midden dooven.

De vraag is nu: zal Amerika bereid zijn voor een dergelijk grootscheepsch wederopbouwplan een leening aan het nieuwe Europa te verstrekken? Dat mag stellig gehoopt en verwacht worden en de taak voor Nederland ligt dan voor ons. Het kan het centrum worden, waar een in het leven te roepen „West-Europeesche Reconstructie Corporatie“ zetelt, van waaruit het herstel gefinancierd wordt. En de voorwaarde hiervoor, zal men vragen? Het antwoord hierop is „visie“, en dit beteekent meteen: de geestelijke leiding nemen, want dit is noodiger en belangrijker dan al het andere.

* *

Van deze taak van Nederland, waarover ik u sprak, zal Rotterdam zijn deel op zich moeten nemen. Niet als een last, niet als een zorg, niet als beklemming. Integendeel. Hoe vreugdevol kan ons bestaan weer worden als wij als Rotterdamsche kooplieden, industrieelen en reeders onze schouders nu van meet af aan kunnen zetten onder deze driedelige, taak:

- de wederopbouw van het eigen bedrijf;
 - de wederopbouw van stad en haven;
- Maar daarnaast en dit nooit uit het oog verliezend:
- de wederopbouw van een nieuw Europa.

K. P. VAN DER MANDELE.

STRIJDPUNTEN TEN AANZIEN VAN DE VERMOGENSHEFFING.

Het gaat traag met de heffing ineens. Na de bevrijding bijkans eenstemmig en eendrachtig wenselijk geacht, voorbereid door een vergadering van de Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek in de eerste tijd der bezetting en door binnenkamers besprekingen in verschillende kringen vlak vóór en tijdens de hongerwinter, bleef het wetsvoorstel uit tot ten naaste bij anderhalf jaar na de bevrijding. Het werd bij de Tweede Kamer ingediend bij Koninklijke Boodschap van 26 October 1946. Het Voorlopig Verslag dezer Kamer verscheen weer drie maanden later, gedateerd 20 Januari 1947. De thans verschenen Memorie van Antwoord is ingezonden op 4 Maart 1947. Als de openbare behandeling in de Tweede Kamer en de behandeling door de Eerste Kamer vlot verlopen, zal toch wel meer dan twee jaar sedert de bevrijding zijn verlopen, alvorens deze belastingwet wordt afgekondigd.

De vertraging heeft intussen tot bezinning geleid. De ietwat emotionele motivering van „het offer“ en het „schoon schip“ heeft plaats gemaakt voor afweging van vóór en tegen. Dat is een voordeel in zoverre, dat een zo ingrijpende maatregel als een vermogensheffing met een tarief, dat tot 25 pCt. oploopt, tergege wordt onderzocht en overwogen in al haar consequenties, alvorens de kwetsbare samenleving aan haar uitwerking wordt blootgesteld. Daartegenover staat het nadeel, dat groepen der samenleving, die de lasten, welke zij te dragen krijgen, bij nader inzien niet verantwoord achten, in hun ontstemming, wellicht onbewust, een onwil en een tegenwerking gaan ontwikkelen, waarvan de werking buiten deze fiscale maatregel uitgaat. De nuchtere zakelijkheid van het Nederlandse volk zal dit mogelijke bezwaar tot een lage orde van grootte kunnen beperken.

De zoëven bedoelde bezinning heeft geleid tot discussiës over verschillende aspecten van de voorgestelde

heffing, vooral over haar economische gevolgen. In pers-beschouwingen en adressen, in leerrijke voordrachten en demonstratieve vergaderingen, tenslotte in de notawisseling tussen Kamer en Minister ter voorbereiding van de openbare behandeling van het ontwerp, zijn tal van bezwaren geopperd en somtijds ook weerlegd, welke tegen het voorgestelde zijn gerezen. Het is van betekenis, de voornaamste van deze bezwaren thans, kort vóór de openbare behandeling, de revue te laten passeren.

Het hoofdbezwaar is het confisceren van de productiekraacht, die in het wegbelaste kapitaal zou liggen opgesloten. De bedrijven zullen wegens kapitaalgebrek moeten inkrimpen of hun noodzakelijke vernieuwing en uitbreiding achterwege laten, zodat het herstel van onze welvaart wordt belemmerd en vertraagd. Kernachtig wordt dit bezwaar geschetst door twee beelden. Het eerste beeld wordt in het Voorlopig Verslag der Tweede Kamer gezegd: men bestrijdt hongersnood door zaaizaad te consumeren. Het tweede beeld is van den meester in picturale aforismen Jo Spier: het districtshoofd, dat Saidjah's vader de buffel afnam, drong hem in de plaats daarvan een spaarvarken op.

Merkwaardig te zien, hoe zeer velen bij het uiterlijk van de economische verschijnselen blijven staan zonder tot, het wezen door te dringen. Kan een vermogensheffing die niets anders ten doel heeft dan herverdeling van de verarming, welke voorlopig ten laste van de toevallige bezitters van vlottende (en reeds geblokkeerde) middelen is gebracht, productiekraacht aantasten? Er wordt geen enkele buffel weggenomen, slechts wordt het spaarvarken, dat nog celen bevat voor reeds lang geleden geroofde en weggevoerde buffels, daarvan ontlast.

Wanneer de draagkracht evenredig ware geweest met het bezit aan vlottende middelen in September 1945 en met het tegoed in Amerika en Engeland, dan zou door confiscatie van het thans geblokkeerde de monetaire sanering kunnen worden afgesloten en ware geen heffing nodig. De rechtvaardigheid eist een herverdeling van de lasten. Deze dient nu zodanig te geschieden, dat zij, die tot hogere bedragen in de heffing worden aangeslagen dan hun geblokkeerde saldi belópen, geblokkeerd tegoed ter betaling van belasting overnemen van diegenen, die hogere geblokkeerde banksaldi bezitten dan hun belastingplichten bedragen. Zulk een overboeking gaat geheel buiten de reële geld- en kapitaalmarkt om. Evenmin als de opbrengst der heffing „doorstroomt”, evenmin draineert de voldoening aan de belastingplicht de credietmarkt. Geen korrel zaaizaad, geen kalfje uit de buffelstapel valt aan de heffing ten offer. Mits... de overdracht en overneming van de geblokkeerde tegoeden worde georganiseerd en verwezenlijkt.

Alvorens op deze laatste voorwaarde nader in te gaan, dient aandacht te worden geschonken aan een tegen deze redenering in te brengen bezwaar. In abstracto en in vogelvucht, aldus zal men opmerken, kunt gij gemakkelijk dit evenwicht tussen belastingplicht en geblokkeerd tegoed construeren. Maar hebt gij wel oog voor de complicaties in de werkelijkheid? Een familiebedrijf heeft een grote belastingschuld. Wat baat het de eigenaren van deze zaak, dat zij geblokkeerd tegoed van anderen kunnen overnemen? Zij moeten geld aan hun bedrijf onttrekken, onverschillig of dat geld direct bij den Ontvanger dan wel bij den verkoper van geblokkeerde guldens terecht komt. Door die onttrekking van geld aan hun zaak wordt deze ernstig in haar productiekraacht geschaad.

Deze objectie bevat, zolang men de zaak in enge kring beziet, veel waars. Maar zodra men ruimer om zich heen kijkt beseft men, dat door de overneming van geblokkeerd tegoed tegen vrij geld even veel vrij geld aan de credietmarkt wordt toegevoegd als aan het bedrijf wordt onttrokken. Op die markt komt dat geld dus wederom voor productieve doeleinden beschikbaar en als het onderhavige bedrijf credietwaardig is, kan het zich aldaar weer

het benodigde verschaffen om zijn productiekraacht op peil te houden. Voor de eigenaars van het bedrijf is het weliswaar minder aangenaam, dat die middelen niet meer uit hun eigen vermogen afkomstig zijn, maar dáárom gaat het hier niet: de productieve kraacht van een bedrijf wordt niet geringer, wanneer het kapitaal in ruimere mate van buitenstaanders wordt betrokken.

Ook tegen deze redenering rijzen bezwaren. Zal de verkoper van het geblokkeerde tegoed de opbrengst beschikbaar stellen voor productieve doeleinden? Zal hij het niet consumeren, zal hij er niet liever staatsleningen voor kopen of pandbrieven of een lijfrente? En anderzijds, zal dat familiebedrijf in aanmerking komen om deze middelen tot zich te trekken? Is dat niet alleen mogelijk voor grote ondernemingen, die omvang en naam genoeg hebben om tot de emissiemarkt te zijn toegelaten?

Bezieet men ook deze vragen in ruimer verband, dan komt men tot de conclusie, dat — afgezien van consumptie van het gedeblokkeerde tegoed, welke dan ook moet worden verhinderd — alle wijzen van belegging van de door overdracht van geblokkeerde saldi verkregen middelen direct of indirect naar het bedrijfsleven toevloeien. Aankoop van staatsobligatiën leidt tot beschikbare middelen bij den verkoper daarvan of tot afløssing van schatkistpapier en dus tot vergroting van de voor credietverlening bij de banken beschikbare gelden. Aankoop van pandbrieven en lijfrentekoop, vergroten het aanbod van hypothecair crediet. Effectenkoop ter beurze verschaft den verkoper middelen tot deelneming aan nieuwe emissies, waaronder ook die van de Herstelbank, van beleggingen en financieringsmaatschappijen, welke middelen, naast die van de banken en de hypotheekbanken, ook voor de besloten bedrijven beschikbaar zijn. Zeker, die bedrijven zullen zekere schroom hebben te overwinnen, tegen hypothecaire belasting, tegen bankschuld, tegen huurkoop-financiering, tegen toezicht of invloed van vreemden. Maar wij zijn nu eenmaal arm. Bovendien, is de stap van het bedrijf-onder-ons, met zijn vaak meer op persoonlijke belangen dan op de behoeften van de onderneming gebaseerde verhoudingen, naar de zakelijk gekapitaliseerde onderneming met belangen van talrijke outsiders een fatale schrede, die men slechts in arren moede en uit armoede zet? Of is hier een normale ontwikkelingsphase, passend in dit tijdsgewricht, in Nederland bij zijn industriële groei alleen maar vertraagd door de uit vroegere stadia van ontwikkeling ontsproten kapitaalrijkdom?

Zondert men irrendabele of met schulden overbelaste bedrijven, dus typische minimumlijders, pathologische gevallen, uit, dan klemt het bezwaar van de kapitaal-drainage noch in het grote verband, noch bij de individuele beschouwing. Echter steeds onder de voorwaarde, dat de overdracht en overneming van de geblokkeerde tegoeden worden verwezenlijkt en dat de deblokkering van zulk een tegoed niet tot consumptie leidt.

Deze voorwaarden worden niet vervuld, wanneer de belastingschuldigen hun beschikbare middelen naar den Ontvanger brengen. Weliswaar kan dan ter vermindering van het daaraan ontspruitende deflatoire effect, een gelijk bedrag als in vrij geld bij de fiscus binnenkomt aan de houders van geblokkeerde saldi worden vrijgegeven. Maar dan staat het hun vrij, dit bedrag ten verbruik aan te wenden, zodat het niet weer op de credietmarkt voor het bedrijfsleven ter beschikking komt. Evenmin worden de voorwaarden vervuld, indien op grote schaal staatsobligatiën in betaling worden gegeven, waardoor de geconsolideerde staatsschuld vermindert, de budgetaire last wordt verlicht, maar de monetaire sanering geen stap nader komt.

Wel worden de voorwaarden vervuld, indien den houder van geblokkeerd tegoed wordt toegestaan, uit zijn geblokkeerd tegoed de belastingschuld van anderen te voldoen, mits hij de tegenwaarde van dat geblokkeerde tegoed aanwendt voor beleggingsdoeleinden, welke nader zouden

moeten worden omschreven, c.q. gecontroleerd. Wanneer dan tevens ervoor wordt gezorgd, dat betaling met staatsobligaties voor den belastingschuldige niet voordeliger is dan betaling met overgenomen geblokkeerd tegoed, dan wordt de economische uitwerking van de heffing beperkt tot wat zij wil zijn: sluitstuk van de geldsanering en herverdeling van de offers, die daaruit zijn voortgevloeid.¹⁾

Tot zover het bezwaar van de kapitaaldrainage. Met dat bezwaar tegen de heffing, hetwelk²⁾ bij nader inzien ongegrond bleek, hangt samen de objectie, dat belastingen genoopt worden tot realisatie van vermogenswaarden, welke door deze gedwongen verkoop een lage prijs zullen opbrengen, hetgeen een extra last voor de verkopers betekent. Gezien bovenstaande redenering kan men echter verwachten, dat elke behoefte aan middelen tegelijkertijd beschikbare beleggingen doet ontstaan, zodat³⁾ tegenover het aanbod van vermogenswaarden vanzelf vraag in het leven wordt geroepen. Het is alleen de vraag, of dezelfde waarden, die aangeboden worden, ook gevraagd zullen zijn. Ten deze zullen de beleggingen financieringsmaatschappijen een belangrijke, zowel selecterende als nivellerende functie kunnen vervullen. Het zou het economisch leven ten zeerste ten goede komen, indien het beleggend publiek meer dan tot dusverre werd geleid in de richting van deelneming in het aandelenkapitaal van tal van ondernemingen, hetzij door rechtstreekse koop van aandelen, hetzij door participatie in beleggingsmaatschappijen, die een welgekozen en ruim gevarieerd aandelenbezit voor haar deelhebbers aanhouden. Wanneer de beleggers meer in die richting zich ontwikkelen en niet te angstvallig in de schuldbrievensfeer blijven, dan zal de liquidatie van de vermogensheffing, welke door ruimere betalingstermijnen bij de jongste wijziging van het ontwerp reeds aanzienlijk is vergemakkelijkt, zonder veel moeilijkheden kunnen verlopen.

Een derde bezwaar is het geringe budgetaire effect van de heffing. Bij een verwachte opbrengst van 2 miljard gulden, zo zegt men, spaart men slechts 60 miljoen gulden per jaar op de rijksbegroting aan rente à 3 pCt., terwijl men na de jongste conversie toch geen aflossing heeft te voldoen. Laat men de heffing achterwege, dan zal men van die 60 miljoen gulden rente nog weer belastinginkomsten genieten, welke op 30 miljoen worden begroot. Deze gehele transactie brengt het Rijk dus een bate van slechts 30 miljoen per jaar. Waarom dan een heffing ineens, waarom geen schulddelging uit de jaarlijkse inkomsten?

Deze nuchtere berekening — het Voorlopig Verslag bevatte nog een calculatie, welke de bate niet hoger schatte dan 5 miljoen! — veronachtzaamt geheel het menselijke element in de samenleving. Het inkomen, waarover in de toekomst belasting moet worden geheven en waaruit de rente op de staatsschuld moet worden voldaan, is geen gegeven grootheid, maar hangt af van de werkzaamheid en de ondernemingslust van de burgers. Hoe hoger de belastingen op toekomstige verkrijgingen, hoe geringer prikkel tot prestatie van de laatste toevoegingen ondernemersdienst en arbeidsverrichting. Het thans aanwezige vermogen, of beter gezegd het thans in schijnbare rechten geformuleerde, maar in werkelijkheid niet meer aanwezige vermogen, is daarentegen wel een gegeven grootheid. De jaarlijkse last bij niet-heffing is dus niet slechts 30 miljoen gulden, maar ongeveer dit bedrag, verhoogd met de door de verhoogde periodieke belasting achterwege blijvende topprestaties. Deze afschrikwekkende werking heeft een belasting op een gegeven grootheid, of zo men wil een belasting op „het verleden”, niet.⁴⁾

Een belasting op het verleden zou intussen in de gedachten der burgers op de toekomst kunnen worden overgeplant en zodoende haar afschrikwekkende werking gaan uitoefenen. Dit leidt tot een volgend bezwaar:

deze zware vermogensheffing zou de zin tot sparen verzwakken, het vertrouwen van den spaarder vernietigen. Een wonderlijk argument, zoiets als: in Borculo zijn bij een wervelstorm huizen ingestort, dus zal niemand meer in Borculo willen bouwen noch ook wonen. Iets wat éénmaal geschiedt, bij een hevige ramp, wordt daardoor niet tot een vast verschijnsel. De eenmalige heffing op het verleden doet de toekomst met meer vertrouwen tegemoet gaan, dan het voortslepen van een ongezond bestel, van een overbelast budget, van een complex geblokkeerde aanspraken met alle daaraan verbonden papierasserie.

Hoe meer en hoe eer men die kan inkrimpen, des te beter. Dan kan ook de overheidsdienst worden vereenvoudigd, het Rijksbudget ontlast, de overheidsrekening van deficieten gezuiverd. Daarheen leidt de heffing, door vermindering van schuld, verlaging van belastingen op de toekomst, door opheffing van de geblokkeerde rekeningen, door vereenvoudiging van het toekomstige kapitaalverkeer. Daartoe moet ieder miljoen het zijne bijdragen, daarvoor is 30 miljoen een niet te versmaden kracht, géén peuschilletje, dat te veronachtzamen zou zijn. Zelfs al is thans, in deze moeizame overgangstijd, het overheidstekort nog een veelvoud van dat bedrag.

Uit deze laatste omstandigheid vloeit bij sommigen het bezwaar tegen de heffing voort, dat die toch niets baat, zolang die tekorten voortduren. Dit bezwaar geldt meer de tekorten dan de heffing. Zonder de heffing zijn de tekorten er toch, met of zonder de heffing worden ze — afgezien van de gevolgen van de heffing zelve — niet anders dan ze uit de omstandigheden en de waakzaamheid resulteren. Als bezwaar tegen de heffing kan deze redenering niet ernstig worden geacht.

De voornaamste bezwaren en hun weerlegging passeerden hier de revue. Het door sommigen opgeworpen alternatief van een gedwongen 2 pCt. lening — die bij een vermoedelijke koers tussen 50 en 65 pCt. op een heffing ineens neerkomt voor allen, die de middelen voor deelneming niet beschikbaar hebben! — behoeft in dit verband geen nadere bespreking.

De te verwachten economische gevolgen van de voorgestelde heffing bleken merendeels in de richting te wijzen, dat de heffing te verkiezen is boven het alternatief van blijvende verzwarende van de periodieke lasten. De operatie moge voor menigeen pijnlijk zijn, er dient een oplossing te komen, opdat de ongezonde geblokkeerde rekeningen, gedekt door vlottende staatsschuld, met rijkdomswaan enerzijds en rentelast en illiquiditeit ter andere zijde niet blijven voortbestaan. Daarom de wens, dat deze heffing zo spoedig mogelijk kome, ondanks de technische onvolmaaktheden, waarover in dit artikel niet wordt gerept.

P.

DE PLANGEDACHTEN IN DE U.S.S.R. EN IN HET WESTEN¹⁾.

Het Russische planstelsel in het algemeen.

Aan het Russisch economisch leven wordt ons in bijzonderen vorm getoond, hoe snel en hoe onvoorzien de wereldhistorie verloopt. Voor de economische praktijk en theorie was, zeg in 1912, Rusland niet veel anders dan een achterlijk land, ten aanzien waarvan de economische belangstelling, behalve op staatsleeningen en handel, ten hoogste op het onoplosbaar schijnende agrarisch stuk was gericht. Thans is het land een socialistische staat met een modern uitgeruste enorme industrie en met een landbouw, die bijna alleen uit grootbedrijf bestaat, onder een door ijzeren vuist geleide planeconomie. Het planstelsel is een zoo inhaarent element van de U.S.S.R. geworden, dat men haar volken niet meer

¹⁾ Naar aanleiding van: Alexander Baykov, *The Development of the Soviet Economic System*, Cambridge University Press, Februari 1946.

kan begrijpen en zich de mogelijkheden, die er in liggen, niet meer kan denken, als men niet rekening houdt met de werking van het economisch systeem ook op de mentaliteit van de bevolking. En wat de materiele resultaten betreft, men gaat niet te ver, als men erkent, dat in zeer groote mate het planstelsel deel heeft aan de nederlaag van Duitsland in het Oosten.

Historisch overzicht.

De plangedachte is niet uit de lucht komen vallen. Zij zweeft in de oude socialistische literatuur en in de eerste jaren van wereldoorlog I bepleitte Rathenau haar realisering. Lenin en Molotof streefden naar verwerkelijking ervan en in December 1920 werd een uitvoerig electriciteitsplan voor 10—15 jaar wettelijk vastgesteld, dat in de latere plannen werd opgenomen en nu reeds tot werkelijkheid is gekomen. In Februari 1921 (begin van de N.E.P.) werd de Staatsplannencommissie (Gosplan) ingesteld, die, met een in Maart 1941 gewijzigde instructie, nu nog functioneert, bijgestaan door de aan haar ondergeschikte planorganen in alle overheidsgelegingen.

Het eerste vijfjarenplan is door mij, nog als een economische curiositeit, uitvoerig besproken in „De Economist” van 1930 (blz. 343 e.v.). Het was op grond van een 1753 blz. tellend rapport van de „Gosplan” in 1929 vastgesteld en zou gelden van October 1928 tot October, 1932. Het had een groot succes in zijn belangrijkste doelstelling: uitbreiding van de nijverheid der productiemiddelen, maar leidde daarom, zooals in de U.S.S.R. ook verwacht was, tot een algemeene verlaging van den levensstandaard, waartoe de inzinking van de productiviteit van landbouw en veeteelt, als gevolg van de gewelddadige collectivisatie, nog het hare deed.

Het tweede vijfjarenplan gold van 1933 tot 1938, waarna het derde werd vastgesteld voor de periode 1938 tot 1943. In Februari 1941 werd aan de „Gosplan” opdracht gegeven om een algemeen plan voor 15 jaar uit te werken. De oorlog bracht een onderbreking in Juni 1941, maar brak niet de kracht van de plangedachte, die nu gericht werd op de oorlogseconomie, waartoe plannen werden gemaakt voor het tweede halfjaar 1941 en voor elk der jaren 1943, '43 en '44. Hiertoe behoorden ook de plannen tot overplaatsen van de ondernemingen uit de bedreigde streken naar het Oosten, die in 1942 geheel waren uitgevoerd, terwijl de uitbreiding en intensivering der nijverheid en der transportmiddelen in versneld tempo voortging. In Augustus 1945 werd aan de „Gosplan” de opdracht verstrekt om een plan te ontwerpen voor 1946—1950. Dit plan werd door den wetgever op 18 Maart 1946 vastgesteld en omvat o.a. de uitvoerig toegelichte taak tot „verdere verhooging van de defensieve kracht van de U.S.S.R. en toerusting van haar gewapende krachten met de nieuwste oorlogstechniek”. De resultaten van het jaar 1946 zijn medegedeeld in een rapport van de „Gosplan”, in de Prawdva van 21 Januari jl. Deze zijn vrij gunstig, maar de landbouw is, wegens een in 50 jaar niet beleefde droogte in het Europeesche deel, erg tegengevallen. De Regeering heeft in het vooruitzicht van de afschaffing der rantsoeneering de kleinhandelsprijzen van het distributiepakket verhoogd, die van de vrije goederen wat verlaagd en in verband hiermede de loonen van beneden 300 tot 900 roebel per maand degressief (pl.m. 35 tot 9 pCt.) vermeerderd. Het loopende plan is natuurlijk ook bestemd voor herstel en wederopbouw van wat door de Duitschers is vernield. De materiele schade wordt in totaal geschat op 679 milliard roebel, welk bedrag eenigszins duidelijker spreekt, als men ziet, dat het totaal der begrotingsuitgaven voor het heele land voor 1946 (waaronder de groote kapitaalinvesteringen) 319½ milliard bedraagt.

Zie daar een kort overzicht van de plangeschiedenis tot ongeveer heden. Maar achter deze schrale woorden ligt

een ontzaglijk diepe, omvangrijke en bewogen werkelijkheid van lichamelijken, psychischen en geestelijken arbeid, van scherp intellect en combinatievermogen, van geestdrift en arbeidslust, van ridderorden en eertitels, van politieke hartstocht, van allerlei vormen van dwang en bedreiging, van leed, van verbittering en haat. Dit alles vermengd met een door den oorlog hoog opgestuwd patriotisme, met fierheid en zelfvoldaanheid over het bereikte en over de werkende energieën, met wantrouwen tegenover het buitenland.

Baykov's analyse.

Er is sedert 1930 een uitgebreide literatuur over het planstelsel verschenen, zoowel in de U.S.S.R. als elders, maar gering zijn de werken, die een volledig overzicht geven van de plannensuccessen en tegelijk een analyse van de vele zuiver economische problemen en hun verband met sociologische en politieke kwesties. Een van de beste van dezen aard is in 1946 in Engeland verschenen onder den titel: „*The Development of the Soviet Economic System, An essay on the Experience of Planning in the U.S.S.R.*”. De auteur is *Alexander Baykov*, die tot in 1920 in Rusland vertoefde en in 1946 „Lecturer” was aan de Universiteit van Birmingham. Hoewel de schrijver in zijn voorrede bescheiden verklaart, dat zijn boek niet een geschiedenis van de Sovjetconomie beoogt, doch slechts een historische introductie daartoe, kan men het werk zonder overdrijving als een zeer diep gaande economische geschiedenis aankondigen. Hij beschrijft de economische situatie bij het begin van de revolutie tot ongeveer het voorjaar van 1941, dus de perioden van de strijdende revolutionaire en burgeroorlog-economie, die van de N.E.P. en van de 2½ vijfjarenplannen.

Een goede aanvulling van de geschiedenis tot eind 1945 bevat een in 1946 in Moskou verschenen, voor studenten bestemd werkje van *G. Sorokin* met den titel: „*Socialistische planeering van de volkshuishouding der U.S.S.R.*”.

Het boek van Baykov telt met bijlagen en register 514 blz. Het is zeer gedocumenteerd, hoofdzakelijk met een groot aantal officieele Sowjetpublicaties en werken van Sowjetdeskundigen. Het doel van Baykov is het geven van een verklaring van de opeenvolgende gebeurtenissen in het economisch leven. De drijvende krachten zijn daarbij — op den bodem van de economische verhoudingen van 1917 en van den bijzonderen aard der bevolking — de politieke, sociale en cultureele doelstellingen, de logica van de planidee en de economische regelmatigheden. Bij zijn analyses is hij er op uit aan te toonen, met welke krachten men te doen heeft. Bijzonder interessant is het, wanneer hij aanwijst, hoe men sommige teleurstellingen of zich openbarende misstanden niet moet wijten aan het bolsjewisme doch aan de logica van het plansysteem. Aan het slot (blz. 463/4) geeft hij zijn conclusie omtrent het algemeene karakter van planeering: „... planning „is not like some automatic clockwork which will carry „on automatically once its relations and proportions have „been established, but ... it is more like a living creative „organism in which the planning organs must be in constant touch with all the living tissues which constitute „the organism of national economy”. En verder: „To „plan it was necessary... to mobilise the will of the „nation for the desired aims and to find men capable of „carrying them out”.

Tot de belangrijkste onontkoombare economische regelmatigheden behooren die, welke verbonden zijn met het element der gebruikswaarde en dat van het grensnut. In rechtstreeksch verband hiermede: de werking van koopkrachtige vraag en van in prijzen geformuleerd aanbod, die, in een schaarschte-economie met rantsoeneering en streng gecontroleerde prijzen niet duidelijk waarneembaar, zich overal vertoont, waar de controle niet doordringt, maar die trouwens in de U.S.S.R. geheel naar voren

komt in het gebied der zgn. commercieele prijzen en in het opzettelijk van de prijsregeling uitgesloten terrein, waarin dezelfde goederen kunnen voorkomen als in de gebonden sfeer (bijv. landbouwproducten, die boven bepaalde quanta door de kolchozleden worden voortgebracht). Trouwens, ook bij het vaststellen van gebonden prijzen moet rekening worden gehouden met den vermoedelijken invloed van de vraag. Op een speciaal gebied komen deze elementen duidelijk uit, nl. op dat van de belooning voor arbeid. Zooals ook bij ons, en in de U.S.S.R. misschien in betrekkelijk meerdere mate, wordt voortreffelijke en zware, hooge lichamelijke of intellectuele eischen stellende arbeid door velen gepraesteed uit liefde voor den arbeid of voor het sociale of politieke doel. Maar, zoo merkt B. op (blz. 358): „... experience showed, that only exceptionally can social incentives be effective unless they carry with them material advantages”. D.w.z. het schaarsche goed van toewijdinge qualiteitsarbeid biedt zich als regel slechts tegen hooger prijs aan. Hetzelfde geldt van quantitatieve arbeid, die tot meer praestaties moet worden gedreven. Vandaar een uitgebreid stelsel van extra belooning door stukloon, premies, beschikbaarstelling van winsten van ondernemingen voor de behoeften van het personeel, decoraties en eertitels, die materieele voordeelen (toelagen, belastingvrijdom) medebrengen. Voorts sterke differentieering van loonen, vooral voor de „intelligentsia”, die thans, grootendeels, opgevoed onder het Sowjetregiem, groot vertrouwen geniet (in Januari 1937 werd haar aantal geschat op 9½ miljoen; blz. 465). Ook in de kolchozen is de belooning gedifferentieerd. Trouwens, in de Grondwet is het beginsel verankerd: art. 118 zegt o.a. „betaling... naar quantiteit en qualiteit”. Het in Maart 1946 vastgestelde plan voor 1946—1950 legt het ook vast (in hoofdstuk III par. 2) zonder er doekjes om te winden.

De U.S.S.R. is waarschijnlijk het eerste land geweest, waar men de staatsbegroting geheel in het kader van het nationale inkomen en van de productie en het verbruik van goederen heeft geplaatst en waar men dus ernst heeft gemaakt met den eisch, dat het geld een dienende rol in het economisch leven moet spelen. De staatsbegroting geldt (mede in verband met de ontzaglijke zgn. vrijwillige staatsleeningen, winsten uit de ondernemingen en de zeer hoge omzetbelasting) als een middel tot her-distributie van de geldinkomens van overheidssectoren en van de burgers, waarnaast ook het credietwezen en de spaarbanken hun plaats hebben. Groot is de zorg voor de stabiliteit van den roebel in het binnenlandsche verkeer en de hanteering van het geld is steeds een belangrijk element in de plannen.

Dat allerlei economische regelmatigheden, verbonden met het maken van groote productie-omwegen, investeringen en kapitaalreproductie, ook in de Sowjeteconomie een rol spelen, spreekt van zelf. Doeltreffende accountancy en daarmede scherpe controle op de kosten is voor het wel-slagen der plannen een eerste eisch en leiding daaraan wordt gegeven door een centraal instituut. Op het terrein van den buitenlandschen handel — hier een volstrekt staatsmonopolie — vindt men soortgelijke problemen als bij de Westersche geleide economie t.a.v. het verband van in- en uitvoer en den invloed van den gewenschten invoer op de structuur van den uitvoer en daarmede op binnenlandsche voortbrenging en verbruik. Er zijn weinig vragen betreffende de Sowjetplaneconomie, die bij Baykov niet een bevredigend antwoord vinden. In één opzicht echter blijft men in het duister: de mate, waarin de plannen den levensstandaard tot 1941 hebben beïnvloed²⁾. Hoe leefde de arbeider, de boer, de intellectueel in 1929 en hoe was het in 1941? Hiervoor zou een overzicht van enkele loon-

typen noodig zijn, tegelijk met een prijsindex van verschillende goederen, en met vermelding, in welke hoeveelheid die goederen verkrijgbaar waren. Deze taak ware ingewikkeld in verband met het drievoudige prijsstelsel, dat in de U.S.S.R. heerscht: dat der distributieprijzen, der zgn. commercieele prijzen en dat van de volkomen vrij gelaten prijzen. Bovendien moet in de U.S.S.R. meer dan elders gelet worden op de verdiensten der gehuwde vrouw. Wel geven de statistische cijfers van het geheel der productie en van de beschikbare hoeveelheden goederen voor voeding, onderdak, cultuur enz. eenige aanwijzing, maar daarbij moet rekening worden gehouden met ongelijke verdeling der beschikbare goederen over stad en land, over verschillende economische gebiedseenheden enz. en voorts met de bevolkingstoename. Men kan als vast aannemen, dat tot vóór den oorlog de productie van agrarische artikelen zeer en die van industrieele producten enorm is gestegen, evenals het aantal voor de groote nijverheid bestemde gebouwen en werktuigen. Zonder dit alles had de U.S.S.R. zich niet tegenover Duitschland staande kunnen houden. Alleen ten opzichte van paarden, runderen, schapen en geiten was in 1939 het peil van 1929 nog niet bereikt wegens het afslachten daarvan door de met geweldadige collectivisatie bedreigde boeren in de jaren 1929 en 1930. De, theoretisch zeker zeer goede, sociale verzekeringen moet men ook in aanmerking nemen.

Een overzicht van de compositie van Baykov's boek geeft op zich zelf reeds een goeden kijk op de Sowjeteconomie. De auteur richt zijn belangstelling op vijf hoofdgebieden van het economisch leven: nijverheid, landbouw, arbeid, binnen- en buitenlandschen handel, openbare financiën met crediet- en geldwezen, en op de planmachinerie. Van elk dezer zou afzonderlijk de ontwikkeling sedert 1917 kunnen worden beschreven. Zij zijn echter onderling zoo nauw verbonden en elk zoozeer afhankelijk van de in bepaalde perioden heerschende doelstellingen, dat Baykov een synchronistische methode verkiest en de beschrijving van elk der gebieden voor ieder tijdperk afzonderlijk verricht. Tot aan Juni 1941 onderscheidt hij vier perioden, nl. die van de revolutie en het zgn. oorlogscommunisme tijdens den burgeroorlog (1917—1921), die van herstel en voorbereiding tot verdere ontwikkeling, d.i. de tijd der zgn. N.E.P. (Nieuwe Economische Politiek 1921—1928). De dan volgende planperiode verdeelt hij niet naar de drie plannen, maar in tweeën: het eerste plan en de verbetering van den levensstandaard onder het tweede plan, die tot afschaffing van de rantsoeneering leidde met de extensieve industrialisatie en de collectivisatie in den landbouw (1928—1935). Daarna beschrijft hij als afzonderlijk tijdvak de laatste jaren van het tweede plan en de eerste van het derde, waarin de uitbreiding van de productiebasis en de oorlogsuitrustingen doorgaan, maar met den nadruk op qualiteitsverbetering en intensivering van het industrieele leven, zonder rantsoeneering. Een grondige schets wordt hierbij gegeven van den fijnvertakten groei der planorganen en der middelen van controle op de uitvoering, zooals die in 1941 waren en in hoofdzaak nu nog functionneeren. Dat het aantal zuiver economische vakministeries der Unie sedert 1946 (elk tevens met zijn aan de „Gosplan” ondergeschikte planorganen) ongeveer vijftig bedraagt, voor evenzoveel onderdeelen van het economisch leven, geeft een aanwijzing van de vertakking der economische planeering.

De waarde van Baykov's boek reikt veel verder dan die van bevrediging van den theoreticus of historicus. Door zijn nauwkeurige analyses van alle gebeurtenissen en verschijnselen, naar hun politiek, sociaal, psychologisch en economisch karakter, is zijn werk ook een handboek voor meergevorderde studenten in de economie, die hun inzicht in de beteekenis van economische regelmatigheden en haar verstrengeling met niet-economische factoren willen verhelderen en elastisch maken. Het dwingt hen ook tot

²⁾ Meer inzicht daarin geeft A. C. Razoux Schultz in zijn artikel „Het prijsstelsel in Rusland” in „De Economist” van September 1946, blz. 517 e.v., waar men ook andere nieuwere literatuur vindt genoemd.

een blik op het groote verschil tusschen de planeconomie van de U.S.S.R. en die van het Westen.

De Russische plannen niet enkel een economisch programma.

Voor alles moet men er zich goed van doordringen, dat de U.S.S.R.-plannen niet enkel een programma zijn, maar in haar geheel en met al haar vertakkingen ook kracht van een algemeene wet hebben en daarom een verplichtingscheppen voor ieder, die lichamelijk en/of geestelijk arbeid in een der door het plan geraakte sferen, dat is voor het geheele volk: voor den ingenieur, den arbeider, den boer, de schoolkinderen, ja, ook voor den kunstenaar. Het plan is niet een tijdelijk middel, maar een normaal en blijvend element, dat in den loop der ontwikkeling verschillende inhoud kan aannemen. Het is daarom ook, als een concrete aanwijzing van de beteekenis van den Staat, een middel tot aankweeking van saamhoorigheidsbesef, van „integratie” van het gemeenschapsgevoel geworden. De mogelijkheid daarvan ligt eigenlijk in de geheele voorgeschiedenis van de Sowjetvolken en hun daardoor gekweekte psychische houding en die mogelijkheid kon een realiteit worden door: de zeer lage levensstandaard bij den aanvang van het plan, het geringe aantal deskundigen (waarvoor een geestdriftig élan tot vorming van een nieuwe intelligentsia noodig was), de rijkdom van den bodem aan bouwgrond en alle mogelijke energiebronnen en delfstoffen. De mogelijkheden tot krachtige doorzetting der plannen waren geschapen door de vorming van een onweerstaanbare staatsmacht, voor wie het hanteeren van geweld een normaal middel ook voor het economisch leven is, en waar over eenmaal door de partij vastgestelde beginselen geen discussie buiten, enge, vertrouwde partijkringen wordt toegelaten. En deze machtsmogelijkheden leidden tot een verdere machtsvergroting van de Overheid, doordat zij — vooral in den loop van het eerste vijfjarenplan — alle particulieren eigendom van productiemiddelen (behoudens enkele gebieden van weinig beteekenis) heeft vernietigd. De plangeestdrift werkt ook spontaan onder de arbeiders en heeft daar o.a. aanleiding gegeven tot het maken van aanvullende plannen, het systeem van „wedijver”, en tot de zgn. Stachanov-beweging, waarmede bedoeld wordt een verhooging van de arbeidsproductiviteit van den arbeider, doordat hij voor zijn eigen taak nieuwe, efficiënte methoden vindt. En het gansche planstelsel wordt hier, als door een ijzeren wet, beheerscht door het doel om het socialistisch karakter der volkshuishouding te handhaven en te versterken en tevens door de daad te toonen, dat deze vorm de leidende kapitalistische landen in welvaart en techniek op den duur zal kunnen overtreffen.

De planeconomie in West-Europa.

Bij een vergelijking van de Sowjetplaneconomie met die der Westelijke volken (onverschillig of men daar vierkant van planeconomie dan wel, uit angst voor dit woord, liever van „geleide economie” spreekt, die toch een plan moet hebben) stuit men op de moeilijkheid, dat zij, die het planmatige aanvaarden, verdeeld zijn in hun waardeering daarvan. Sommigen beschouwen het plan als een voor de toekomstige ontwikkeling van het economisch leven noodzakelijk en blijvend element (poging tot beheersching van conjunctuur en werkloosheid), anderen als een „subsidiären” noodmaatregel, geboren uit armoede en verwarring, die zoo gauw mogelijk moet verdwijnen. En daarmede hangt natuurlijk de appreciatie van het centrale planorgaan samen. Deze verschillen sluiten een eenheid van erkenning van de eischen der eerste toekomst niet uit en daarom is een vast regeeringsbeleid en zijn welomschreven plannen mogelijk. Evenals het Sowjetplan is het onze niet enkel maar een prognose, doch een taakstelling, waarbij het planorgaan adviseert, maar de Overheid, naar de gezagsverdeeling harer organen, beslist. Ook bij ons kan de Overheid haar taak alleen dan verrichten, als zij haar geordende geweldsmacht en haar economische

macht gebruikt. Maar zij kan dien niet met succes aanwenden, als zij niet gesteund wordt door de overtuiging van de meerderheid der bij het productieproces betrokkenen en van de overige burgers. De geweldsmacht en de economische macht der Overheid is in de democratieën uiteraard veel zwakker dan in de U.S.S.R. Dat is het offer van regeermacht, hetwelk wordt gebracht voor het groote goed der vrijheid, waarvan de waardeering het geheele staatswezen en dus ook de planeconomie overschaduwet, of liever overglanst. Daarom is hier een hoofdpunt van alle plannen, dat de particuliere deskundigheden, energieën en bezitsverhoudingen, die zich tot op heden hebben ontwikkeld, met hun winstprikkel behouden blijven en dat naar nieuwe persoonlijke ontwikkelingen wordt gestreefd, doch dat de economische en sociale machtsverhoudingen, die uit deze persoonlijke elementen kunnen groeien, worden tegengegaan of geleid in banen van algemeen belang. Dit leidend beginsel, gepaard aan vrijheid van openbare kritiek, geeft een verschil in „klimaat” en in den groei van consequenties bij allerlei maatregelen, die in hun concreten vorm groote gelijkheid, vertoonen met die in de U.S.S.R., zooals de leiding van den buitenlandschen handel, de beschikking over deviezen, de toewijzingen, de prijzenpolitiek in verband met bevoorrading, rantsoeneering en geldwezen, het toezicht op investeringen, het beïnvloeden van de structuur van uitvoer en van nijverheid, den voortgang der industrialisatie, het ontwikkelen van de noodige arbeidskrachten, de sociale zorg, het vaststellen van maximumloonen (men denke aan de gansch andere positie van de arbeidersorganisaties hier en in de U.S.S.R. en het stakingsrecht). Men kan de vergelijking kort aldus formuleeren: gelijkheid in de behandeling van zaken is daar, waar het overal gelijke menschelek intellect en de logica werken in gelijke omstandigheden en voor gelijke concrete doelstellingen, maar het groote alles beheerschende verschil tusschen het planstelsel in de U.S.S.R. en het Westen is — afgezien nog van de middelen, die door het politieke stelsel en de socialisatie mogelijk zijn — hierin gelegen, dat, anders dan in de U.S.S.R., in het Westen de persoonlijke vrijheid ook in het economisch leven een groot goed is, waarvan elke beperking steeds bijzondere rechtvaardiging vereischt.

Mr J. J. BOASSON.

DE AMERIKAANSCH KALI-INDUSTRIE.

Hoewel de Amerikaansche kali-industrie, wat productievolume betreft, in het totale beeld van het geïndustrialiseerde Amerika met een record jaarproductie gedurende den oorlog van \$ 30.000.000 niet opvalt, in feite zelfs een kleine bedrijfstak met slechts enkele producenten vormt, zijn er toch verschillende omstandigheden, die een grootere bekendheid ook buiten de grenzen der Vereenigde Staten rechtvaardigen. In de eerste plaats de sterk bewogen historie, voorts de daarmee samenhangende eigenaardige positie, waarin de wereldkalamarkt verkeert, vervolgens het feit, dat de Europeesche kali-industrie een schoolvoorbeeld van kartelleering oplevert, hetgeen in Amerikaansche oogen een wantoestand is — waardoor waarschijnlijk mede een regeeringsonderzoek naar de verhoudingen in de eigen kali-industrie werd bevorderd — en tenslotte de omstandigheid, dat de kali voor 90 pCt. in den landbouw wordt gebruikt, hetgeen tot diverse voorstellen van die zijde heeft geleid, die alleszins de beschouwing waard zijn, zij het dan ook meer vanwege de problemen, die achter deze voorstellen oprijzen.

Historisch overzicht.

Reeds voor den eersten wereldoorlog hadden minder prettige ervaringen met het kalisyndicaat de oogen der Amerikanen geopend voor de afhankelijkheid van de kalivoorziening van een buitenlandsch monopolie. Het

Congres, waaraan over deze toestand rapport werd uitgebracht, besliste, dat zulk een toestand van afhankelijkheid buitengemeen hachelijk en in strijd met de Amerikaanse beginselen was. Derhalve dienden maatregelen te worden beraamd om, indien mogelijk, een Amerikaanse kali-industrie te vestigen. Men stelde gelden beschikbaar om exploiteerbare kalilagen op te sporen. Deze maatregelen hadden bij het uitbreken van den oorlog in 1914 nog niet het gewenschte practische effect gesorteerd, zoodat, ten gevolge van de Engelsche blokkade, Amerika in een zeer precaire positie kwam te verkeeren. De kaliprijzen stegen tot het 10-voudige, zoodat een groot aantal ondernemingen zich met wisselend resultaat op de ontginning van de inmiddels vastgestelde kalivindplaatsen wierp. In 1918 voorzag de industrie ca. 25 pCt. van de vooroorlogse behoefte, waarmede in den ergsten nood was voorzien, zoodat een Amerikaansch blad, wellicht met eenige overdrijving, kon spreken van „the salt almost lost a war”.

Al zeer spoedig, in 1919, werden de Europeesche kali-importen hervat tegen prijzen, waartegen de jonge, technisch nog onervaren Amerikaanse industrie niet was opgewassen. In 1922 waren er van de 128 ondernemingen slechts 12 overgebleven, met een zeer geringe productie¹⁾. In latere jaren bleef slechts één onderneming in leven.

De les, welke de oorlogsjaren had geleerd, werd niet vergeten. Hiertoe droeg vermoedelijk de omstandigheid bij, dat het Deutsche monopolie, dat de Amerikanen door den terugkeer van Elzas-Lotharingen naar Frankrijk gebroken waanden, in den voor hen niet veel milderen vorm — overigens tot hun verbazing — zagen vervangen door het Fransch-Deutsche kartel, dat later nieuw opgekomen producenten (Spanje Polen) snel wist te assimileren.

In de twintiger jaren nam de Amerikaanse productie ondanks alles geleidelijk toe: ca. 60.000 ton in 1930, terwijl de import varieerde van 200.000 tot 350.000 ton per jaar. Intusschen werden met voortvarendheid de boringen in Texas voortgezet, waar zich ondergrondse zoutafzettingen over een groote oppervlakte bevinden, analoog aan de Deutsche kalivelden. Deze onderzoekingen hadden gunstige resultaten, zoodat zich in de dertiger jaren in New Mexico, naast de bestaande kali-industrie in Californië, een groote industrie ontwikkelde, tengevolge waarvan de productie steeg tot gemiddeld 300.000 ton in de jaren 1936 t/m 1939 en zelfs tot 835.000 ton in 1944, zonder eenige overheids hulp en zonder noodzaak tot prijsverhooging. De afsluiting van het Europeesche continent in den tweeden wereldoorlog had voor de geallieerde kaliverzorging geen ernstige gevolgen.

Intusschen is deze ontwikkeling niet altijd van een leien dakje gegaan. De kalimijnen zijn ver van de consumptiecentra, voornamelijk de staten langs de Atlantische Oceaan gelegen, hetgeen hooge transportkosten met zich brengt. Pas toen men er in slaagde om de ballaststoffen uit de kalizouten te verwijderen, waren deze moeilijkheden overwonnen. De kaliprijzen bleven bij dit alles op een peil ca. 25 pCt. lager dan in de periode 1910—1914. Het typische van de kaliprijzen is, dat zij in Amerika in het algemeen weinig invloed op het verbruik hebben. Er bestaat een duidelijke correlatie tusschen het inkomen van de boeren en het verbruik van kunstmest. In de praktijk wordt een gedeelte van de opbrengst van den oogst terzijde gelegd om den aankoop van kunstmest voor den volgende oogst te financieren. Men zou dus zeggen, dat, hoe lager de prijzen zijn, des te meer kunstmest en dus ook kali er kan worden gekocht. Berekeningen hebben evenwel aangetoond, dat in de eerste plaats de verandering van de door de kalimaatschappijen berekende prijzen vrijwel geen invloed op de prijzen van den kleinhandel heeft, terwijl bovendien in de meest gebruikte kunstmestmengsels de

kaliprijs van zeer ondergeschikte beteekenis is, zulks in tegenstelling tot den stikstofprijs.

Onderzoekingen van overheidswege.

In 1939 onderwierp het Amerikaanse Departement van Justitie de geheele kunstmestindustrie aan een diepgaand onderzoek. Het Departement van Economische Zaken nam het onderzoek van de kali-industrie op zich, aangezien daar de prijspolitiek bijzondere belangstelling had gewekt. Het doel was, dat eventueel voorstellen zouden worden gedaan, welke in het algemeen belang wenschelijk waren.

In verband met de buitenlandsche concurrentie waren de Amerikaanse prijzen op een pariteitensysteem gebaseerd („multiple basing-point system”), dat na het uitbreken van den oorlog werd gehandhaafd. Bovendien kenmerkten zij zich door groote seizoenkortingen. Het pariteitensysteem beteekende, dat éénzelfde prijs werd aangehouden voor een veertigtal havens aan de Atlantische en Pacific-kust. Het Europeesche kalisyndicaat egaliseerde intern het vrachtverschil naar deze havens. Daar naast deze „ex vessel”-prijs geen f.o.r. fabrieksprijs bestond, aangezien het geheele prijsstelsel op import was gebaseerd, beteekende dit voor vele verbruikers in het binnenland een nadeel, daar zij fictieve vrachten moesten betalen. Dit bezwaar leidde de rapporteurs er toe om naast de „ex vessel”-prijs een f.o.r. prijs aan te bevelen, welke recomman-datie door de fabrieken is overgenomen.

Hoewel het pariteitensysteem uiteraard van meer belang is in een land, waar transporten over langen afstand een groote rol spelen, mogen enkele vraagpunten, welke in het regeeringsonderzoek werden beantwoord, niet onvermeld blijven. In de eerste plaats vroeg men zich af, of het systeem een oneconomische verhouding in vestigingsplaats van producent en consument te voorschijn roept. In de kali-industrie is voor beide categorieën geen sprake van vrije vestiging, zoodat deze eerste vraag ontkennend werd beantwoord. De volgende vraag, of het systeem verhinderde, dat verbruikers een voordeelige ligging t.o.v. de productiecentra in den prijs zagen uitgedrukt werd voor binnenlandsche (d.w.z. van de kust verwijderde) verbruikers bevestigend beantwoord, doch door de aanvaarding van f.o.r.-prijzen schakelden de mijnen dit nadeel uit. Tenslotte was men, gezien de geografische positie van de markt, niet van oordeel, dat het pariteitensysteem de beweeglijkheid van de prijzen tegenging. Teneinde een indruk van den invloed te geven, welke de vrachten hebben, zij vermeld, dat de f.o.r.-prijzen \$ 7 en \$ 5 per ton lager waren, resp. voor New Mexico en Californië, dan de „ex vessel”-prijs. De vrachtbesparing voor de gebruikers bedroeg ca. \$ 200.000. Zij betrof ongeveer 1/3 van de kali-productie.

Het rapport stelde voorts voor, dat groote seizoenkortingen zouden worden toegestaan, omdat de afnemers hun bestellingen in één periode opeenhoopten. Ook deze suggestie aanvaardde de industrie, zoodat men thans tot 12 pCt. korting kan bereiken, door vroegtijdig te bestellen, d.w.z. men behoeft niet de heele bestelling in het stille seizoen af te nemen, doch moet het heele jaar door regelmatig iedere maand één twaalfde afnemen. Tenslotte aanvaardde de industrie ook de laatste recomman-datie, zij het met eenige restricties van juridischen aard. Het rapport had bezwaar tegen de prijspolitiek, waarbij tusschenhandelaren werden beschermd tegen aankopen van gebruikers. Deze zullen nu voortaan in staat zijn om direct tegen concurrerende prijzen een wagonlading te kopen, mits de mijnen in den betrokken Staat niet als handelaar, met alle complicaties van dien, worden beschouwd. Overigens heeft de kalirantsoenering, welke op basis van het verbruik in een jaar geschiedde, toen de prijsdiscriminatie directe verbruikersaankopen uitsloot, de mogelijkheid van beoordeeling van het practisch effect van deze wijziging verhinderd.

¹⁾ Import voor den oorlog ca. 220.000 ton K₂O, productie in 1922: 12.000 ton K₂O.

Door het aannemen van de aanbevelingen, in het rapport vervat, kon het anti-trustonderzoek worden beëindigd, waarna de industrie in de oorlogsjaren gelegenheid genoeg kreeg om de lofprijzingen in het officieele rapport over „a deep sense of public responsibility” niet te beschamen. In dit verband zij nog vermeld, dat de sociale verzorging van de ca. 2.800 werknemers uitstekend heet te zijn; de ligging van de mijnen in woestijnachtige streken zal daartoe het hare wel bijdragen. Typisch is de bestrijding van het absenteïsme. Ongeoorloofd verzuim wordt gestraft met inhouding van de normaliter verstrekte productiepremie, in dier voege, dat een werknemer door vier dagen ongeoorloofd verzuim zijn geheele premie heeft verspeeld.

Actie van agrarische zijde.

De kali-industrie is niet alleen door het anti-trustonderzoek bedreigd, doch ook van andere zijden, o.a. de farmers, zijn diverse aanvallen gedaan. Zoo stelde de „National Farmers Union” voor, dat de kali aan de boeren tegen kostprijis ter beschikking zou worden gesteld, waartoe de concessies aan regeeringsbedrijven of aan coöperaties zouden moeten worden toegewezen. De „N.F.U.” is principieel tegenstander van private exploitatie van nationale hulpbronnen in publiek bezit (zooals de meeste kalivindplaatsen). Andere agrarische bureaux en instellingen stellen voor de oprichting van een overheids-kali-industrie als „yardstick”, d.w.z. om de prestaties van de private industrie daaraan af te meten. In het bijzonder is hierbij aan de „Tennessee Valley Authority” gedacht, maar niet ten onrechte is er op gewezen, dat dergelijke vergelijkingen veronderstellen, dat een nauwkeurige kostenbepaling van het overheidsbedrijf kan worden verkregen, hetgeen bij de „T.V.A.” een punt van stormachtige debatten is geweest. Het zure van dit „yardstick” appeltje is, dat de private industrie, tesamen met andere belastingbetalers, tenslotte de eventuele „missing inches” moet bijbetalen.

Een tweede argument voor overheidscontrole wordt gesmeed uit een eventuele uitputting der voorraden. De industrie heeft niets nagelaten om een duidelijk inzicht in de kalivoorraden te verkrijgen, voorzoover officieele onderzoeken daarover nog geen uitsluitsel gaven. Bij een geschat toekomstig verbruik van 662.000 ton bij „full employment” tot 485.000 ton bij „some unemployment” bedragen de strategische reserves, d.w.z. die, welke thans reeds exploiteerbaar zijn of met een redelijke extra inspanning exploiteerbaar zijn: 1.216 miljoen ton, waarvan ca. 858 miljoen ton in water onoplosbare zouten. In productie zijn thans velden, die tesamen 107 miljoen ton bevatten. Uiteraard is de kans groot, dat niet alleen een gedeelte van de thans als „possible” omschreven economische reserves (niet in bovengenoemde getallen begrepen) werkelijk exploitabel zal blijken, maar ook, dat nog nieuwe voorraden ontdekt worden. Tenslotte mag niet worden vergeten, dat o.a. cementfabrieken, hoogovens en enkele andere bedrijven kali als afvalproduct opleveren, uit welke bron, 440.000 ton groot, momenteel niet wordt geput. Men verwacht voorts, dat, bij een prijs van \$ 1 per eenheid — de dubbele van de thans geldende — het lonend zou zijn, bij den huidige stand der techniek, om kali uit zeewater te winnen, waardoor een onuitputtelijke bron aangeboord zou worden: 1 km³ zeewater zou ca. 500.000 ton kali bevatten, welke voor 70 pCt. winbaar is, d.w.z. het zeewater bevat 0,35 pro mille winbare kali.

Heeft dus de bescherming van de aanwezige voorraden weinig waarde om als argument voor staatsbemoeiing te kunnen dienen, evenmin snijdt de verwijzing naar het gewenschte toekomstige kaliverbruik hout. De aanhangers van additionele overheidsbedrijven steunen nl. op een berekening van het gewenschte kaliverbruik, waartoe de bestaande productiecapaciteit onvoldoende is. Deze bewering hangt natuurlijk geheel in de lucht, te meer, daar de kali-industrie in de oorlogsjaren heeft getoond zich bij een snel stijgende vraag te kunnen aanpassen. Een

volgens argument is de toenemende uitputting van den bodem, welke door het verstrekken van goedkope kunstmest moet worden tegengegaan. Op grond van de „Agricultural Adjustment Act” zijn reeds groote hoeveelheden kunstmest (tot één achtste van den totalen omzet) van regeeringswege aan farmers verstrekt, hetgeen 50.000 handelaren en agenten tot regeeringsemployé's degradeerde (in eigen oogen ten minste). De al of niet wenselijkheid om dit systeem uit te breiden is natuurlijk een derde (in eigen oogen tenminste). Of het al of niet gewenscht is, om dit systeem uit te breiden, is natuurlijk een kwestie van nationale politiek, doch de stabiliteit van den kaliprijs, het meest stabiele product, dat de boer voor huishouding of bedrijf koopt, kan moeilijk worden gebruikt om een Regeeringsdistributie van goedkope kunstmest aan te bevelen, nog daargelaten, dat zoowel het feit van uitputting der bodem wordt bestreden, als ook, dat toepassing van extra kunstmest daartegen de meest geschikte remedie zou zijn. Tenslotte heeft de militaire veiligheid ook nog als stolkspaardje gediend, zonder evenwel veel invloed uit te oefenen, daar de feiten te duidelijk de overbodigheid van dit argument aantonen. Intusschen is er een blijvende dreiging voor de toekomst, daar sinds 1945 in de concessievoorwaarden de bepaling voorkomt, dat de Regeering met één jaar advies 25 pCt. van de productie kan aankopen tegen ten hoogste de geldende prijzen. Overbodig te zeggen, dat breed over al het mogelijke onrecht wordt uitgesponnen, dat ten gevolge van deze lijke onrecht wordt uitgesponnen, dat ten gevolge van deze bepaling aan het particuliere bedrijfsleven kan worden aangedaan.

Toekomstverwachtingen.

Niet minder belangwekkend dan de strijd om de nationalisatie van of de regeeringscontrole over de kali-industrie — voor meniggen in Holland met de gebruikelijke ideeën over de Amerikaansche liefde voor „free enterprise” ongetwijfeld een onverwacht probleem — zijn de beschouwingen over de naaste toekomst. Al te hoog zijn de verwachtingen voor de eigen industrie niet gespannen. Men ziet de mogelijkheid, dat Rusland, vooral wanneer het geen dollarleening zou krijgen, gedwongen zou worden om kali te exporteerden tegen dumpingprijzen, omdat „alle kosten in roebels gecalculeerd worden, die een interne rekeneenheid is en geen externe waarde heeft”. Frankrijk is een zeer onzekere factor. De uitrusting is verouderd en de mijnen hebben zwaar onder de Duitsche bezetting geleden, doch de Fransche Regeering ziet het belang van modernisering ter dege in. Bovendien vreest men, zooals in 1926, een devaluatie van de franc onder de reële waarde. Voorts is men voor herhaling van de geschiedenis na den eersten wereldoorlog beducht, d.w.z. de herleving van het kali-syndicaat, dat nu de regeeringen daarin een veel grootere rol spelen, wel eens veel gevaarlijker zou kunnen zijn. Tenslotte vreest men voor herstelbetalingen in kali, waarnaar een bepaling in de overeenkomst van Potsdam reeds verwijst.

Ter bestrijding van deze gevaren stelt de kali-industrie de volgende maatregelen voor, waaruit blijkt, dat men den voordeeligen kant van overheidsbemoeiing, vooral als het gevaar voor de keerzijde dezer medaille is afgewend, zeer goed weet te waardeeren. In de eerste plaats verlangt men maatregelen tegen dumping, hetzij rechtstreeks, hetzij via valutadepreciatie. Vervolgens wenscht men, dat, als de Regeering van de Vereenigde Staten de vorming van buitenlandsche kartels niet kan verhinderen (!), noch er in slaagt, om deze onder strenge controle geplaatst te krijgen, zij ten minste toestaat, dat de Amerikaansche industrie gezamenlijk met het kartel in onderhandeling treedt. In de derde plaats moet de Regeering tegen misbruik van kalisherstelbetalingen waken, d.w.z. geen land moet meer ontvangen dan het voor de bevrediging van de binnenlandsche behoefte noodig heeft. Ten vierde suggereert men,

dat contingentering zal worden toegepast op kali-importen uit landen, die daardoor hun dollarreconstructie-eeningen zouden willen afbetalen, terwijl tenslotte in het algemeen een scherp toezien op de exploitatie van de Duitse kalimijnen wordt aanbevolen, omdat deze het kernpunt van het probleem vormen.

Aldus blijken historie, heden en toekomst van de Amerikaansche kali-industrie een fraaie illustratie van diverse, economische problemen op te leveren, waarbij Nederland een zeer belangstellend toeschouwer is.

E. BLOEMBERGEN.

Bronnen: Jules Bachman: „The Economics of the Potash Industry”, Washington 1946.

Samuel H. Dolbear: „Potash Reserves of the U.S.A.”, Washington 1946.

J. W. Torrentine: „Past Consumption and Future (1950) Requirements of Potash Salts in American Agriculture”, Washington 1946.

Bovengenoemde brochures zijn uitgaven van het American Potash Institute Inc. Voorz.: „The salt of the Earth”; Potash Company of America, Carlsbad (N.M.).

BOEKBESPREKING.

H. A. H. Kranenburg, *De zeevisscherij van Holland in den tijd der Republiek* (diss. Rotterdam), Amsterdam 1946, H. J. Paris.

Pioniersarbeid is zwaar en heeft haar bekoring. Boven dien geeft zij groote voldoening, wanneer tenslotte het stukje „terra incognita” voldoende geëxploreerd is geworden. Ongetwijfeld heeft Dr. Kranenburg de moeilijkheden van het onderzoek op bijna onbekend terrein ondervonden, doch zijn groote liefde voor het onderwerp, welke men haast op elke bladzijde kan opmerken, heeft zijn werk aanmerkelijk verlicht.

Het is Kranenburgs groote verdienste geweest, dat hij niet alleen de historie van de Republiek meer tot haar recht heeft doen komen, maar ook de belangstelling voor de visscherij heeft opgewekt. Want daar heeft de visscherij recht op. Immers, het is wel iedereen bekend, dat de zeevisscherij Nederland groot heeft gemaakt; de geoefendheid op zee gaf de Republiek in den Gouden Eeuw een grooten voorsprong in den handel op verre kusten, in de vrachtaart en in de zeeoorlogen.

Het spreekt eigenlijk vanzelf, dat Kr. niet volledig kon zijn. Zoo heeft hij het archiefmateriaal van Enkhuizen eenigermate stiefmoederlijk behandeld. Bij het lezen valt dit telkens op. Afrekeningen van de partenreederijen, de vele buizenboekjes met hun aanvoeren, prijzen, enz., waarin men van het grootste deel van de 18e eeuw bijna dagelijks het prijsverloop der volle, maatjes en ijle haring kan nagaan (blz. 193 e.v.), de resolutiën van B. en V. betreffende de haringvisscherij, mede in verband met de strubbelingen tusschen Enkhuizen en „die van de Mase”, enz., ontbreken in zijn beschouwingen of worden nauwelijks genoemd.

De literatuurlijst heeft een aanmerkelijke lengte gekregen. Dit is, gezien het onderwerp, opvallend en dit pleit voor den ernst, waarmede Kr. zijn taak heeft opgevat. Toch is ook zij niet volledig. Waarom raadpleegt Kr., wanneer hij de geschiedenis van Enkhuizen in verband met de zeevisscherij wil kennen, niet Brafdts kroniek over Enkhuizen en wel die van Velius over Hoorn?

Desondanks is de schrijver erin geslaagd een goed en zuiver beeld te geven van onze zeevisscherij vóór 1795, mede dank zij zijn grondige kennis van het materiaal der archieven van Rotterdam, Schiedam, de Groote Visscherij en van het Algemeen Rijksarchief. Ook daarin zijn vele gegevens over het Noorderkwartier te vinden.

Het is vrijwel onmogelijk om op deze plaats in kort bestek den inhoud van deze vlot geschreven dissertatie te bespreken. Kr. beschouwt het onderwerp van alle kanten. Hij schrijft over de techniek van het visschen in vroeger eeuwen, over den omvang van de visscherij, de bedrijfsstructuur, de bemanning, den handel, den afzet, de vissche-

rijpolitiek, de veranderingen in de structuur, en de bedrijfsuitkomsten.

Vraagt men zich af, welke beteekenis dit historisch onderzoek voor de hedendaagsche haringdrijfnetvisscherij heeft, dan valt allereerst op, dat ook voorheen het seizoenkarakter der haringdrijfnetvisscherij moeilijkheden gaf ten aanzien van de continue uitoefening van het bedrijf. Het opleggen der schepen aan het einde van de teelt was natuurlijk commercieel ongunstig. Daarom blijkt men aanvankelijk de haringbuizen buiten het seizoen voor vrachtaart te hebben gebruikt.

Toen hieruit onze koopvaardij ontstond en speciale vrachtschepen in bedrijf kwamen, ging men met de buizen het beugen als wintervisscherij uitoefenen om aldus de kern van de bemanning aan het bedrijf te binden, want de werkloosheid in de wintermaanden leidde ertoe, dat de bemanning elders en wel voornamelijk in de vrachtaart werk ging zoeken.

Dezelfde problemen doen zich ook nu nog voor. Met trawlen als wintervisscherij zoekt de reeder thans naar een oplossing, doch de situatie in de groote zeevisscherij is mede door de opkomst van de haringtrawlvisscherij veranderd, zoodat in de komende decennia andere problemen moeten worden opgelost.

Interessant is, dat de in de haringdrijfnetvisscherij veel voorkomende combinatie reeder-handelaar reeds eeuwen oud is.

Oud blijkt ook de moeilijkheid, dat de visscherij reeds lang geen belangstelling meer geniet van de kapitaalverstrekkers, waardoor men op eigen kring is aangewezen, hetgeen zoowel vroeger als thans een ernstig nadeel voor de ontwikkeling van het bedrijf is.

Uitvoerig wordt stilgestaan bij de bedrijfsorganisatie in het „College voor de groote Visscherij”, waarbij een vergelijking wordt getrokken met de thans bestaande bedrijfsschappen.

Dr. Kranenburg heeft een belangrijk bestaansmiddel, welke mede de Republiek groot heeft gemaakt, voor het eerst aan de vergetelheid ontrukkt, op een wijze, die alle lof heeft. Nogmaals spreekt het vanzelf, dat hij niet volledig kon zijn; verschillende onderdeelen (bijv. de haringhandel, de verdwijning van de visscherij uit Rotterdam en andere steden, vergelijk Vlaardingingen thans) en andere aspecten (bijv. het sociale) kunnen na dit knappe pionierswerk in verschillende detailstudies nader worden belicht.

A. G. U. HILDEBRANDT, econ. drs
M. A. J. VISSER, geogr. drs

AANTEEKENING.

DE DUITSCHE HERSTELBETALINGEN.

In het verslag van de „Inter-Allied Reparation Agency” geeft de Secretaris-Generaal Nigel Sutton een overzicht van de werkzaamheden dezer organisatie in het jaar 1946¹⁾. In dit eerste verslag wordt tevens een schets gegeven van het ontstaan van de I.A.R.A. en de werkwijze, waarvoor de richtlijnen werden aangegeven bij de Parijsche Overeenkomst betreffende de herstelbetalingen in Januari 1946. Het doel der organisatie is het bewerktstellen van een evenredige verdeling van Duitse activa, welke voor herstelbetaling beschikbaar zijn of zullen worden gesteld, onder de daarvoor in aanmerking komende landen, t.w. Albanië, Zuid-Afrika, Australië, België, Canada, Denemarken, Egypte, de Vereenigde Staten, Frankrijk, het Vereenigd Koninkrijk, Griekenland, Britsch-Indië, Luxemburg, Noorwegen, Nieuw-Zeeland, Nederland, Tsjecho-Slowakije en Joegoslavië, met uitzondering van Rusland en Polen, voor welke een aparte regeling is getroffen.

De algemeene grondslagen voor de door Duitschland te verrichten herstelbetalingen werden reeds gelegd op de Conferenties van de Krim en van Potsdam. Bij de

¹⁾ „Inter-Allied Reparation Agency”, First Report of the Secretary General for the year 1946.

laatste werden de Russische aanspraken vastgelegd. De U.S.S.R. kreeg namelijk het recht zich schadeloos te stellen uit de door haar bezette Duitse zone, benevens uit de Duitse activa in Finland, Bulgarije, Hongarije en Oost-Oostenrijk. Bovendien werd bepaald, dat Rusland 25 pCt. zal ontvangen van de totale voor herstelbetaling ter beschikking komende industriële installaties, gelegen in de Westelijke zones. De U.S.S.R. moet uit de Russische zone in Duitsland ook de eischen van Polen voldoen. De vorderingen der andere mogendheden zouden voorts worden voldaan uit de drie Westelijke zones en uit Duitse activa in andere landen dan die, waarin Rusland rechten heeft verkregen. Voor de verdeling tusschen deze landen werden besprekingen gevoerd te Parijs, welke leidden tot de oprichting van de I.A.R.A.

De Geallieerde Contrôle Raad bepaalt, welke Duitse activa ter verdeling onder de verschillende landen beschikbaar zijn.

In het tweede deel van het verslag worden de door de I.A.R.A. reeds verrichte werkzaamheden besproken. De voornaamste bronnen voor herstelbetaling, welke bij de Parijsche overeenkomst onder oogen werden gezien, zijn: de koopvaardijvloot, de binnenvloot, industriële installaties, de loopende productie, in beslag genomen Duitse voorraden in de verschillende landen en Duitse activa in het buitenland.

Ofschoon bij de Conferentie van Potsdam terecht sterk de nadruk werd gelegd op de noodzaak van een snelle afwikkeling der herstelbetalingen, is het bedrag, dat tot nu toe ter verdeling beschikbaar is gesteld, veel te laag om aan de dringende behoefte der ex-geallieerden aan deze betalingen te voldoen. Het is daarom, dat de I.A.R.A. een adres heeft gericht aan elk der vier grote mogendheden om een verhooging van het tempo te bewerkstelligen. Voor de wel ter beschikking gekomen activa is de I.A.R.A. in staat geweest op snelle wijze de verdeling te regelen.

De verdeling van koopvaardij-schepen geschiedt naar verhouding van de door de landen geleden scheepsverliezen in den oorlog. Uit de gegevens blijkt, dat Nederland 6,59 pCt. van de totale verliezen heeft geleden, dus ook voor dat deel aanspraak heeft op de ter beschikking komende tonnage. De verloren gegane schepen worden zooveel mogelijk met schepen van overeenkomstige tonnage en type vergoed. Er zijn thans 665.000 ton (227 schepen) onder 14 landen verdeeld, waarvan Nederland 51.915 ton toegewezen heeft gekregen. Dit is 3,34 pCt. van zijn totale scheepsverlies (1.555.000 B.R.T.).

De beslissing van den Contrôleraad, hoeveel schepen van de binnenvloot ter beschikking van de I.A.R.A. zullen komen, hangt af van den uitslag van de schepentelling, welke in Augustus 1946 door de „European Central Inland Transport Organisation” (E.C.I.T.O.) werd gehouden van alle binnenschepen in Continentaal Europa. Men verwacht binnenkort de publicatie van de resultaten van deze telling.

Voor de landen, die door de toewijzing van koopvaardij-schepen t.o.v. de andere landen ten achter zijn geraakt in het ontvangen van hun totale reparatievorderingen, is een zekere prioriteit t.a.v. de industriële installaties overeengekomen om aldus het evenwicht bij de toewijzingen te herstellen. Van de 189 ter beschikking gekomen industriële installaties werden er 33 toegewezen, terwijl voor een verder deel de besprekingen in een vèrgevoerd stadium zijn.

Van betalingen uit de loopende productie is nog geen sprake geweest.

Ten aanzien van Duitse octrooën werd te Londen een speciale overeenkomst gesloten, waarbij werd bepaald, dat alle Duitse patenten in de deelnemende landen in al deze landen vrij worden²⁾. De deelnemende landen hadden tot 1 Augustus 1946 gelegenheid maatregelen te nemen

²⁾ Vgl.: „Nederland's kans als octrooicentrum van Europa” door Ir C. M. R. Davidson in „E.-S.B.” van 20 Maart 1946.

om in deze patenten bestaande niet-Duitse belangen te beschermen. Deze overeenkomst staat open voor elk lid van de Vereenigde Naties en voor elk land, dat gedurende den tweeden wereldoorlog neutraal bleef.

Door de Engelsche of Amerikaansche militaire autoriteiten aan de bevolking vrijgegeven voorraden van de Duitschers worden afgetrokken van de herstellvordering van de betrokken landen, tenzij deze ervoor op eenigerlei wijze hebben betaald. De omvang dezer leveringen wordt op het oogenblik nog onderzocht.

Bij de Duitse activa in het buitenland werd in de Parijsche overeenkomst onderscheid gemaakt tusschen activa in I.A.R.A.-landen en in neutrale landen. Met neutrale landen zouden onderhandelingen worden gevoerd over de behandeling dezer activa. Met Zwitserland is reeds een overeenkomst bereikt, waarbij tot liquidatie werd besloten³⁾. Van de opbrengst komt de helft aan de geallieerden, die dit bedrag zullen gebruiken voor den wederopbouw van door den oorlog verwoeste en verarmde landen. De Duitse eigenaars worden in R.M. voldaan, waarvoor Zwitserland de helft der benodigde fondsen zal verschaffen. Een dergelijke overeenkomst met Zweden wacht op ratificatie.

I.A.R.A.-landen kunnen aanwezige Duitse activa confisqueeren of zoodanig erover beschikken, dat zij niet weer in Duitschen eigendom of invloed kunnen terugkeeren. De waarde dezer activa wordt bij de herstelquota der betreffende landen in aanmerking genomen.

De restitutie van muntgoud wordt behandeld door een aparte commissie, bestaande uit gedelegeerden van Engeland, Frankrijk en de U.S.A. Deze commissie treedt onafhankelijk van de I.A.R.A. op.

Bij vorderingen voor teruggave van door de Duitschers geroofde goederen kan de I.A.R.A. bemiddeling verleenen. Desbetreffende verzoeken werden echter tot nu toe niet ontvangen.

Tenslotte geven wij uit de in de aanhangsels van het verslag gegeven cijfers het volgende staatje weer, dat een indruk geeft van de toewijzingen, welke in 1946 hebben plaatsgevonden.

Land	Schepen	Industriële installaties
Vereenigd Koninkrijk	£ 6.353.200	R.M. 4.415.224
Frankrijk	„ 1.817.700	(waarde 1938) 16.221.202
Vereenigde Staten	„ 831.500	„ 224.087
Joegoslavië	„ 47.500	„ 16.917.893
Nederland	„ 604.700	„ 3.807.785
België	„ 181.400	„ 2.769.796
Griekenland	„ 439.900	„ 4.061.340
Tsjechoslowakije	„ —	„ 9.590.063
Britsch-Indië	„ —	„ 2.428.966
Noorwegen	„ 1.205.800	„ 608.527
Canada	„ 259.500	„ —
Australië	„ 27.000	„ 2.683.899
Nieuw-Zeeland	„ 46.500	„ 74.766
Luxemburg	„ —	„ 274.497
Albanië	„ —	„ 601.047
Denemarken	„ 163.200	„ 209.597
Egypte	„ 49.500	„ —
Zuid-Afrika	„ —	„ —
Totaal	£ 12.027.400	R.M. 64.388.689

³⁾ Zie „De liquidatie der Duitse vermogenswaarden in Zwitserland” door Dr L. Landsberger in „E.-S.B.” van 26 Februari 1947.

INTERNATIONALE NOTITIES.

STEENKOLENPRODUCTIE IN FRANKRIJK.

Frankrijk gaat, ondanks zijn talrijke moeilijkheden, zoals gebrek aan arbeidskrachten, een niet-sluitende begroting, een toenemende spanning tusschen loonen en prijzen, enz., voort met zijn wederopbouw. Hieronder

volgen enkele cijfers (de productie van het Saargebied niet inbegrepen) over de steenkolenproductie, ontleend aan de aan Frankrijk gewijde economische kroniek van de „New York Herald Tribune” van 2 Maart jl.:

Maandgemiddelden in in 1.000 metrische tonnen	1938	1946				1947
		Jan.	Oct.	Nov.	Dec.	Jan.
Productie	3.963	3.966	4.682	4.182	4.161	4.616
Import uit:						
Duitsland	571	376	215	198	191	169
Engeland	539	125	14	4	—	1
België	392	47	37	29	23	33
Vereenigde Staten	—	333	350	393	421	448
Marokko	3	—	6	5	10	13
Andere landen	337	—	97	106	44	61
Totaal	1.842	881	719	735	689	725

De Fransche steenkolenproductie heeft zich volgens deze cijfers hersteld, zij is thans grooter dan vóór den oorlog. Ook de productie in Januari heeft zich, ondanks den strengen winter, op een hoog niveau kunnen handhaven. Dit beteekent echter nog niet, dat Frankrijk over voldoende steenkolen beschikt. Het plan-Monnet eischt meer. En straks, als de in de mijnen werkzame Duitsche krijgsgevangenen, door „L'Economie” van 6 Maart jl. op 55.000 of $\frac{1}{6}$ van het totaal aantal mijnwerkers geschat, huiswaarts gaan, moet het vraagstuk van de vervanging worden opgelost.

ZWEVENDE KOOPKRACHT IN ENGELAND.

Verschillende Engelsche bladen wijzen erop, dat het onlangs verschenen Witboek „Economic Survey for 1947” geen aandacht schenkt aan het probleem van de zwevende koopkracht; het laat heel het vraagstuk van Engeland's financieele en monetaire politiek buiten beschouwing.

De situatie is zoo, dat de Regeering eenerzijds voortgaat met de koopkracht te verruimen door leeningen, door haar lage rentepolitiek, die geen stimulans vormt voor besparingen doch wel voor de vraag naar credieten; anderzijds beperkt zij de mogelijkheid van besteding van koopkracht door rantsoeneering, gecombineerd met prijszettingen. „The country”, aldus „The Economist”, „is suffering from a bad case of suppressed inflation”.

£ 7-milliard aan geld staat tegenover £ 6-milliard aan goederen. Dit zijn getallen, die in een eerder gepubliceerd Engelsch Witboek werden genoemd. „The Financial Times” meent, dat in 1947 de zwevende koopkracht met nog ongeveer £ 1-milliard zal stijgen. De ideale oplossing zou zijn de goederenhoeveelheid evenredig te vergrooten. Op korten termijn is dit niet mogelijk. Een andere aanpassing is, de prijzen te laten stijgen, m.a.w. de inflatie haar beloop te laten. Prijsstijging echter heeft ongewenschte consequenties. Het beste is de inflatie bij haar bron te stoppen. De Regeering moet daarom ophouden met voortdurend te leenen. Daarnaast dienen de prijscontroles ietwat lossier te worden gemaakt. Op die wijze zal tusschen vraag en aanbod een evenwicht worden bereikt.

Deze deflatiepolitiek zal tegenstand ontmoeten. Zij is echter naar het oordeel der betrokken bladen noodig voor de saneering van 's lands economischen toestand.

DE AMERIKAANSCHEN BANKEN TIJDENS DEN OORLOG.

Het Amerikaansche ministerie van Financiën publiceert in zijn Bulletin een verzamelbalans van alle banken per 31 December 1939 en per 30 Juni 1946. Deze statistiek omvat de commercieele banken, nl. de „national” en de „state banks”, de spaarbanken en voorts de bankfirma's, echter niet de Federal Reserve Banks.

	in milliarden dollars			Stijging in pCt.
	31 Dec. 1939	30 Juni 1946		
Activa.				
Overheidspapier	19,4	96,5	+ 396	
Debiteuren en wissels	22,4	31,7	+ 42	
Andere effecten	9,3	9,2	— 1	
Saldi bij andere banken en Federal Reserve Banks	22,2	31,7	+ 43	
Andere activa	4,2	3,6	— 15	
Totaal	77,5	172,7	+ 123	

Passiva.			
Crediteuren	28,2	76,9	+ 173
Termijndeposito's	25,4	48,5	+ 91
Saldi van de Regeering en de Spaarbanken	0,9	13,6	+ 1.390
Saldi van Staten e.a. overheid	3,5	6,7	+ 90
Saldi van banken	9,9	12,4	+ 25
Andere saldi	1,2	3,5	+ 164
Kapitaal en reserves	8,3	11,1	+ 35
Totaal	77,5	172,7	+ 123

De groei van het overheidspapier in de bankportefeuilles is in de Vereenigde Staten derhalve, evenals in Nederland, zeer aanzienlijk geweest. De groei der crediteurenaldi blijkt grooter te zijn dan die der termijndeposito's, hetgeen op een streven naar grooter liquiditeit bij het publiek wijst.

MONETAIRE CRISIS IN ROEMENIË.

Een ernstige monetaire crisis heerscht op het oogenblik in Roemenië. De koers van de lei vertoonde sinds de laatste maanden van 1946 een sterke daling. Hieronder volgen enkele noteringen t.o.v. den dollar, ontleend aan „L'Economie” van 6 Maart 1947 en de „New York Herald Tribune” van 9 Maart jl.:

2 Januari 1946	34.000
30 April „	56.000
30 Mei „	41.000
26 Juni „	33.000
1 Augustus „	35.000
30 November „	100.000
20 December „	255.000
Januari 1947	270.000

In overeenstemming met deze depreciatie van de lei zijn de goederenprijzen en effectenkoersen gestegen. De uitgaven voor levensonderhoud, in Juli 1946 maandelijks per persoon getaxeerd op 45.000 lei, waren in December jl. tot 150.000 lei gestegen. De koers van een kleine petroleummaatschappij, „Redevenisa”, nominaal 500 lei groot, steeg tusschen 20 en 30 December van 12.200 lei tot 60.000 lei.

De oorzaak van deze ontwikkeling is volgens het Fransche blad hoofdzakelijk gelegen in de misoogsten van verleden jaar. De tarwe-oogst bedroeg in 1946 30 miljoen quintalen tegen 48 miljoen in 1938. De consumptie wordt geschat op 30 miljoen quintalen, zoodat de verwachte export van 7 à 8 miljoen quintalen niet plaats kan vinden. Ernstiger nog is de toestand van het hoofdvoedsel mais, waarvan de normale oogst 500.000 wagons groot is, tegen een binnenlandsch verbruik van 200.000 wagons. De huidige oogst is slechts ruim 100.000 wagons. Het broodrantsoen is, te beginnen met 1 Februari jl., op 500 gram per persoon per dag gesteld voor landbouwers en 250 gram voor niet-landbouwers. De productie van petroleum blijft nog ver achter bij die van voor den oorlog tengevolge van gebrek aan machines.

Het gevolg van de agrarische crisis en van de geringe petroleumproductie is een acute valutaschaarschte, met als gevolg de bovengeschetste monetaire crisis, als consequentie waarvan volgens „L'Economie”: „la ruine totale de la monnaie roumaine sera proche”.

MEDEDEELING VAN HET SECRETARIAAT VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART.

ZITTING DER CENTRALE COMMISSIE.

De Centrale Commissie voor de Rijnvaart heeft van 23 tot 25 Januari jl. te Straatsburg haar eerste zitting van dit jaar gehouden. Aan de aangelegenheden, tijdens deze zitting behandeld en welke voor de scheepvaart practisch van belang kunnen zijn, kan het volgende worden ontleend.

Invoering paspoort voor Rijnschippers.

De Centrale Commissie heeft een model aangenomen van een paspoort voor de Rijnschippers, welke toestaat op de rivier en in de havens, in het belang hunner werkzaamheden, te circuleren

en aan de hand van een speciaal vrijgeleide te land te reizen, bij voorkomende familiëaangelegenheden (geboorte, huwelijk, overlijden of ziekte). Zij besloot er ernstig op aan te dringen bij de competente autoriteiten der bezettingszones, dat dit paspoort, binnen den kortst mogelijken tijd zal worden erkend op een wijze, welke met de behoeften van het leven der schippers overeenstemt.

Regeling der betalingen in Duitsland.

Het speciale Comité, hetwelk de Commissie had belast met het onderzoek naar hinderpalen, die de scheepvaart nog in den weg staan, is 10 en 11 Januari te Duisburg bijeengekomen. Op deze vergadering kwam aan de orde de behandeling van het ingewikkelde probleem van de regeling der verleende diensten en leveringen in verband met de scheepvaart in Duitsland. Dit probleem, dat nauw verband houdt met de monetaire situatie in Duitsland, wordt onderzocht door de Britsche autoriteiten, die deugdelijk voorlichting zijn inzake de behoeften der scheepvaart. Uit verklaringen, afgelegd aan de Commissie, blijkt, dat deze studie gunstige vorderingen maakt, doch deze, en ook de besprekingen tusschen de drie zones ten aanzien van een nieuwe regeling is nog niet geëindigd.

Teruggave der Rijnschepen.

Deze aangelegenheid, beschouwd als een door de scheepvaart ondervonden belemmering, werd eveneens te Duisburg behandeld. De spoedige restitutie van alle niet-Duitsche schepen, zich nog in de Britsche en Fransche zones bevindende en waarvan het eigendom niet bestreden is, is in voorbereiding.

Formaliteiten aan de Nederlandsch-Duitsche grens.

Zekere vertragingen, voorgekomen bij het passeeren dezer grens, hebben de Nederlandsche delegatie aanleiding gegeven tot de opmerking, dat de Nederlandsche controle nimmer meer dan 3 of 4 uren in beslag neemt. Het tijdelijk verkeerscomité te Duisburg is uitgenoodigd, middelen te overwegen om verbetering aan te brengen in het langzame tempo der controle bij binnenkomen of vertrekken van Duitsch gebied aan de Nederlandsche grens.

Internationale controlekaart der voedselvoorziening.

Daar de betrokken administraties nog niet in staat zijn de internationale controlekaart in werking te stellen, werd de invoering vastgesteld op den 1en April, terwijl bijzonderheden betreffende het functioneeren daarvan zullen worden vastgelegd in een nota welke binnenkort zal worden gepubliceerd.

Nieuw verkeerscomité te Duisburg.

De Britsche delegatie deelde mede, dat het „Rhine Interim Working Committee”, sedert anderhalf jaar te Duisburg functioneerende, zich van dit oogenblik af uitsluitend met hetgeen de transportprogramma's betreft zou bezighouden. In overleg met alle oeverstaten en oeverautoriteiten zal een nieuw organisme, „Het tijdelijk comité voor het Rijnverkeer”, voorzien van een internationaal statuut, alsook van meer uitgebreide bevoegdheden, op 4 Februari in werking treden.

Het weder instellen van scheepvaartrechtbanken in Duitsland.

Het weder instellen der scheepvaartrechtbanken in Duitsland is gaande. In de Fransche zone werden vier scheepvaartrechtbanken ingesteld, en wel te Offenburg, Frankenthal, Mainz en Koblenz. Trachtens een order van het militaire gouvernement van den 6den December 1946. De Duitse rechtbanken zullen door de Duitse Overheid weer worden ingesteld. Een Duitse order tot instelling eener scheepvaartrechtbank voor het gebied Rijn en Pfalz is reeds op 21 November 1946 afgekondigd.

In de Britsche zone zijn door de Britsche autoriteiten twee besluiten afgekondigd, welke in werking zijn getreden op 31 December 1946, het één voor oprichting van een scheepvaartrechtbank van het militaire gouvernement, het ander voor de oprichting van een Duitse rechtbank voor den geheelen Rijnsector in deze zone, zetelende te Duisburg.

In de Amerikaansche zone zijn eveneens maatregelen tot stichting van Rijnscheepvaartrechtbanken in wording.

Al deze rechtbanken zijn ingesteld overeenkomstig de Conventie van Mannheim van 1868: partijen kunnen in appél gaan bij de Centrale Commissie tegen vonnissen van bovenbedoelde rechtbanken, zóowel civiel als strafrechtelijk. Een en ander volgens de traditionele vormen.

Patenten der schippers.

Onder voorbehoud van nadere goedkeuring der Belgische en Nederlandsche delegaties heeft de Commissie beslist den minimum leeftijd, vastgesteld door het reglement betreffende de uitreiking van schipperspatenten, voor het verkrijgen van dit patent, met twee jaren te verlagen.

Deze maatregel, bestemd om de recrueteering van het scheepvaartpersoneel te vergemakkelijken, zal den duur van den leertijd, voorgeschreven door hetzelfde reglement, niet wijzigen.

Werken op den Rijn.

Nota is genomen van de goedkeuringen, verleend door het technische permanente Comité aan de ontwerpen van den bouw van een provisorische schipbrug te Maxau en aan de plaatsing van elektrische geleidingen in het rivierbed te Bonn, Rheinhausen en Düsseldorf.

Diversen.

De Commissie heeft bovendien kennis genomen van de staten der uitgereikte schipperspatenten en scheepslicenties, van de afwijkingen, geëischt of toegestaan ten aanzien van het minimum aan bemanning in den loop van 1946, van de rapporten der scheepvaartinspecteurs en die over de uitgevoerde werken op de rivier en in de havens, en van de werkzaamheden ten opzichte van de samenwerking van de hydrologische Rijndiensten.

De verslagen, uitgebracht over de werkzaamheden der Centrale Commissie over de jaren 1945 en 1946 zijn aangenomen¹⁾.

¹⁾ Op deze verslagen komen wij nader terug. Red.

Mededeeling van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zuid-Holland.

ZITDAG HANDEL MET BRITSCHE-INDIË.

De heer A. C. H. Graafland, verbonden aan den Economischen Voorlichtingsdienst van het Ministerie van Economische Zaken, zal binnenkort als handelswaarnemer te Bombay, (Britsch-Indië) worden gedetacheerd.

Voor zijn vertrek naar Bombay wil de heer Graafland belanghebbenden gaarne in de gelegenheid stellen hun eventueele wenschen bij hem kenbaar te maken. De mogelijkheid daartoe zal aanwezig zijn op Maandag 17 Maart 1947 van 9.30—12.30 uur en van 14—17 uur in één der lokaliteiten van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zuid-Holland te Rotterdam, Beursgebouw, ingang Coolsingel 58, derde verdieping.

ONTVANGEN BOEKEN EN BROCHURES.

BOEKEN.

Verleden, heden en toekomst van de Naamlooze Vennootschap, door Prof. Mr Jb. Zeylemaker Jzn. N.V. Uitgevers-Maatschappij W. E. J. Tjeenk Willink, Zwolle 85 blz., ingen. f 2,45.

Redelijke inkomensverdeling door Prof. Dr J. Tinbergen. De Gulden Pers, Haarlem 1946, 80 blz.

De conjuncturele ontwikkeling van Nederland en de evolutie van de economische overheidspolitiek door Prof. Dr F. A. G. Keesing. Deel III van de serie: de Nederlandse volkshuishouding tussen twee wereldoorlogen. Uitg. Het Spectrum, Utrecht 1947, 316 blz.

Het moderne geldwezen door Drs S. Korteweg en Dr F. A. G. Keesing. Tweede, bijgewerkte druk. N.V. Noord-Hollandsche Uitgeversmij., Amsterdam 1947, 360 blz., geb. f 11.

De Indische exportproducten. Hun beteekenis voor Indië en Nederland door Dr. J. F. Haccoü. Stenfert Kroese, Leiden 1947, 256 blz., ingenaaid f 11, geb. f 12,75.

BROCHURES.

Over wezen en doel der arbeidsbemiddeling door Drs F. A. van den Hout. Uitg. G. Mosmans en Zn., 's-Hertogenbosch 1947, 79 blz.

Doeltreffende financiering der staatsuitgaven door Dr H. Philippi. Uitgeverij W. P. van Stockum & Zoon, 's-Gravenhage 1947, 38 blz.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Hoewel de geldmarkt aan het begin der verslagweek zeer krap was als gevolg van ultimobehoeften (de bankbiljettenomloop steeg tusschen 24 Februari en 3 Maart jl. met f 45 miljoen) en de stortingen voor 3½ pCt. schatkistbiljetten met vijfjarigen looptijd door de pensioenfondsen, kwam hierin spoedig verandering. Aan aflossing en rentebetaling op de 3-3½ pCt. 1938 vloede ongeveer f 70 miljoen toe, terwijl de hypotheekbanken, naar verluidt, gelden ter beschikking kregen ten bedrage van omstreeks f 40 miljoen, welke zij een jaar geleden in de Schatkist hadden gestort. Het schijnt, dat dit bedrag weer in schatkistpapier moet worden belegd, dat bij den Agent of op de vrije markt kan worden gekocht. In het midden der week kwamen de noteeringen voor schatkistpapier van vrijwel alle termijnen op 1½—1½ pCt., terwijl callgeld eveneens op het lagere niveau van 1 pCt. kwam. In de laatste helft van Maart mag op een verdere verruiming worden gerekend, omdat dan weer grootere bedragen aan schatkistpapier komen te vervallen.

De goudvoorraad van De Nederlandsche Bank verminderde met f 180 miljoen tengevolge van de goudstorting van Nederland in het Internationale Monetaire Fonds.

Nederland (tezamen met de Overzeesche Gebiedsdeelen) kon aan zijn verplichtingen voldoen door een goudstorting, overeenkomende met 10 pCt. van de officieele goud- en dollarvoorraden of met 25 pCt. van het quotum (\$ 275 miljoen). Gekozen is een goudstorting van \$ 68½ miljoen, hetgeen 25 pCt. van het quotum uitmaakt, zoodat de officieele goud- en dollarvoorraden van het geheele Rijk waarschijnlijk niet ver van \$ 688 miljoen verwijderd zijn, al kunnen prestige-overwegingen hierbij eveneens een rol hebben gespeeld. Door de Overzeesche Gebiedsdeelen zal een deel van het door De Nederlandsche Bank voor dit doel aan den Staat afgestane goud worden vergoed. Hoewel aanvankelijk de goudpositie is verminderd, zal echter in de toekomst een beroep kunnen worden gedaan op de creditfaciliteiten van het Internationale Monetaire Fonds, hetgeen voor Nederland waarschijnlijk van groot belang is.

Op 10 Maart 1947 begint de handel in Amerikaanse en eenige Canadeesche fondsen te Amsterdam volgens de destijds vastgestelde regeling, zoodat uitsluitend kan worden verkocht door het publiek, waarbij de koopers (leden van de Vereeniging voor den Effectenhandel) in New York moeten doorverkoopen. Voor de verrekening van nog niet ter beschikking gestelde dividenden is een bevredigende regeling getroffen. Nu te Amsterdam ook koersen tot stand kunnen komen en onder de aandacht van het publiek kunnen worden gebracht, is het mogelijk, dat op grootere schaal van den vrijwilligen verkoop van Amerikaanse fondsen gebruik wordt gemaakt.

Aan enkele bankiersfirma's is voor een beperkt, doch niet gepubliceerd bedrag vergunning verleend om Braziliaansche £-obligaties te koopen. Zij moeten deze echter doorverkoopen en een bedrag in vrije ponden, overeenkomende met de notering te Londen, aan De Nederlandsche Bank ter beschikking stellen. Hiervoor zijn uit den aard der zaak arbitrage- of transitotransacties noodig, daar verkoop in Engeland geen vrije doch uitsluitend „beleggings”ponden zou opleveren.

De nieuwe wijze van verhandeling der actieve fondsen heeft thans een week gewerkt. De indruk bestaat, dat zij wel eenigszins tot verlevendiging van den handel heeft bijgedragen. Bij grotere omzetten kwamen de koersen voor alle groepen van fondsen op een iets hooger niveau. Indien vrijwillige verkoop van Amerikaanse fondsen op eenigszins belangrijke schaal plaatsvindt, kan van de hieruit voortspruitende beleggingsvraag een koersverhogende werking uitgaan, of althans de verkoopsdrang als gevolg van het opleggen van aanslagen in de bijzondere heffingen eenigszins-compenseeren. Het toelaten van het geblokkeerde geld tot de effectenmarkt onder beperkende voorwaarden, zooals door den minister van Financiën in de Memorie van Antwoord op het w.o. Vermogensheffing ineens toegezegd, kan eenzelfde werking hebben.

Tot slot geven wij nog het gebruikelijke koersstaatje, waarbij de hoofdkoersen zijn genomen.

	28 Febr. 1947	7 Maart 1947
A.K.U.	138½	142
van Berkel's Patent	113 G.B.	115
Lever Bros. Unilever C. v. A.	229½	237
Philips G. b. v. A.	328	332
Koninklijke Petroleum	358½	368
H.A.L.	157½	159½
N.S.U.	138½	142
H.V.A.	190	203
Deli Mij. C. v. A.	126	130
Amsterdam Rubber	129½	133

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 10 Maart 1947.

Activa.			
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	{ Hoofdbank f — Bijbank „ — Agentsch. „ 1.000	f	1.000 ¹⁾
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937 art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)			—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van den Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947			2.100.000.000,—
Releeningen: (incl. voorschotten in-rekening-courant op onderpand)	{ Hoofdbank f 143.531.700,53 ²⁾ Bijbank „ 739.073,46 Agentsch. „ 7.928.950,68	f	152.199.724,67
Op effecten, enz.		f	151.785.687,46 ²⁾
Op goederen en ceelen		f	414.037,21
			152.199.724,67 ²⁾
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)			—
Boekvordering op den Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947			1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:			
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f	520.369.193,63	
Zilveren munt, enz.	f	1.383.423,82	
			521.752.617,45
Papier op het buitenland	f	39.952.900,—	
Tegoed bij correspondenten in het buitenland		64.131.128,27	
Buitenlandsche betaalmiddelen		4.940.861,38	
			109.024.889,65
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds			70.888.107,40
Gebouwen en inventaris			3.000.000,—
Diverse rekeningen			51.555.159,19
		f	4.508.421.498,36

Passiva.

Kapitaal	f	20.000.000,—
Reservefonds	f	12.377.412,28
Bijzondere reserves	f	23.774.634,92
Pensioenfonds	f	15.565.684,97
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	f	139.367.695,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiften)	f	2.722.423.815,—
Bankassigaties in omloop	f	122.827,81
Rekening-courant saldo's:		
s Rijks-Schatkist:	f	708.454.168,04
Geblokkeerde saldo's van banken	f	47.085.341,52
Geblokkeerde saldo's van anderen	f	43.147.063,67
Vrije saldo's	f	680.047.192,15
		1.478.733.765,38
Diverse rekeningen	f	96.055.633,—
		4.508.421.498,36

¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen

²⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99)

Circulatie der door de Bank namens den Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten

BANK VAN FRANKRIJK.

(Voor naamste posten in millioenen francs.)

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan den Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitschland
6 Febr. 1947	94.817	122.374	59.449	58.200	426.000
13 Febr. 1947	94.817	126.835	59.449	51.300	426.000
20 Febr. 1947	94.817	127.507	59.449	74.200	426.000
27 Febr. 1947	94.817	133.035	59.449	54.000	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
6 Febr. 1947	735.330	53.947	833	53.114
13 Febr. 1947	729.718	50.730	732	49.998
23 Febr. 1947	723.963	51.768	793	50.975
27 Febr. 1947	737.692	54.626	831	53.795

DE NEDERLANDSCHE BANK.
 (Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegood bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleeningen
20 Jan. '47	700.875	4.459.991	147.657	5	153.178
27 " '47	700.909	4.459.991	140.115	5	151.700
3 Febr. '47	647.705	4.465.174	135.299	5	185.428
10 " '47	647.738	4.470.574	88.450	5	164.879
17 " '47	647.916	4.462.320	65.753	5	156.047
24 " '47	647.938	4.462.931	61.837	—	151.317
3 Mrt '47	467.548	4.468.251	101.264	1	155.150
10 " '47	521.753	39.953	69.072	1	152.200

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in rekening-courant			
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen	Vrije saldi
25 Jan. '47	2.674.196	1.244.821	61.829	46.598	643.788
27 " '47	2.681.281	1.276.605	55.488	50.103	598.065
3 Febr. '47	2.718.430	1.260.428	35.396	44.165	617.466
10 " '47	2.693.389	1.250.121	41.323	43.717	586.745
17 " '47	2.684.435	1.193.260	37.270	41.115	615.360
24 " '47	2.694.844	1.159.861	54.194	41.191	618.475
3 Mrt '47	2.740.095	903.639	60.012	46.052	697.858
10 " '47	2.722.424	708.454	47.085	43.147	680.047

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
 (Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van den goudvoorraad ¹⁾	Buitenlandse deviezen	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt.	Vorderingen op den Staat
23 Jan. 1947	31.677	7.542	4.561	211	777	48.318
30 " 1947	31.684	7.578	4.613	229	760	48.823
6 Febr. 1947	31.172	7.802	4.788	234	716	49.648
13 " 1947	31.035	7.833	5.007	237	738	49.228
20 " 1947	30.518	8.266	4.383	272	611	49.533
27 " 1947	30.281	8.470	4.165	318	650	50.808
6 Maart 1947	27.721	8.486	4.570	353	694	54.407

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa ²⁾	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi van de Schatkist	van anderen	Besluitwet van 6 Oct. '44 ³⁾
23 Jan. 1947	637	159.543	73.077	3	5.219	604
30 " 1947	637	160.179	73.334	5	5.574	604
6 Febr. 1947	637	160.860	74.417	4	5.105	601
13 " 1947	637	160.854	74.089	5	5.210	600
20 " 1947	637	160.397	73.876	2	4.945	599
27 " 1947	637	161.630	74.452	5	5.508	595
6 Maart 1947	637	163.351	75.348	2	6.270	590

¹⁾ Waarvan 10.493 miljoen francs. onbeschikbaar. goudsaldo na herwaardeering van den goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).

²⁾ Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel”, ten bedrage van 64.597 miljoen francs.

³⁾ Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

⁴⁾ Door betaling van de deelneming in het Internationale Monetaire Fonds is de goudvoorraad met 2.464 miljoen francs.gedsald; de post „vorderingen op den Staat” is gestegen door de versterking van middelen aan België en Luxemburg i.v.m. bovengenoemde deelneming; in de post „van anderen” zijn begrepen de rek.-courant-saldi ten gunste van het Internationale Monetaire Fonds.

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
 (Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Buitel. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in circulatie	Andere credieten
15 Febr. 1947	4.924,7	166,7	75,7	52,8	3.777,7	1.251,1
22 Febr. 1947	4.948,6	164,0	73,9	52,8	3.771,5	1.273,4
28 Febr. 1947	4.951,4	162,1	74,5	52,8	3.884,6	1.163,2
7 Mrt. 1947	4.966,8	160,1	75,9	52,8	3.837,4	1.229,4

BANK VAN ENGELAND.
 (Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.
12 Febr. '47	0,2	1.449,2	1.450	1.374,6	75,6
19 Febr. '47	0,2	1.449,3	1.450	1.374,8	75,5
26 Febr. '47	0,2	1.449,3	1.450	1.375,6	74,7
5 Mrt. '47	0,2	1.449,3	1.450	1.381,4	68,8

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
12 Febr. '47	1,1	259,7	21,3	19,2	358,5	26,2	274,1
19 Febr. '47	1,0	283,8	13,8	18,1	373,7	11,4	306,3
26 Febr. '47	0,9	279,4	16,0	15,2	367,8	22,4	285,2
5 Mrt. '47	0,8	343,3	12,1	18,6	425,2	9,8	319,0

FEDERAL RESERVE BANKS.
 (Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt. securities
	Totaal	Goudcertificaten		
8 Jan. 1947	18.627	17.565	304	23.733
15 Jan. 1947	18.378	17.605	342	23.327
22 Jan. 1947	18.529	17.731	363	23.430
29 Jan. 1947	18.627	17.829	373	23.863

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt.	Member-banks
8 Jan. 1947	24.794	17.824	401	16.457
15 Jan. 1947	24.610	17.808	409	16.431
22 Jan. 1947	24.478	18.174	362	16.308
29 Jan. 1947	24.389	18.680	1.536	16.124

ZWEEDSCHE RIJKSBANK.
 (Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldi buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staats-schuld
	Goud	Overwaarde goud	Eigen	Vreemd			
7 Febr. 1947	768	486	1.448	482	228	94	182
15 Febr. 1947	743	470	1.575	442	263	94	182
22 Febr. 1947	737	467	1.693	440	207	94	182
28 Febr. 1947	715	453	1.693	406	174	94	182

Data	Biljetten in circulatie	Deposito's					Regularisatie-rekening
		Direct opvraagbaar			45 dagen	Buitenlandse banken	
		Totaal	Staat	Banken			
7 Febr. 1947	2.599	794	563	153	230	197	4
15 Febr. 1947	2.572	902	616	201	230	207	3
22 Febr. 1947	2.519	976	556	369	230	205	3
28 Febr. 1947	2.678	822	506	260	230	179	2

INDEXCIJFERS VAN LOONEN VOLGENS REGELINGEN IN NEDERLAND¹⁾.

1938/1939 = 100	Nijverheid ²⁾	Landbouw ³⁾	Nijverheid en landbouw
Aug. 1939...	101	100	101
Mei 1945...	116	190	126
Aug. 1946...	166	241	176
Sept. 1946...	166	241	177
Oct. 1946...	164	241	175
Nov. 1946...	165,0 ⁴⁾	240,5	175,6 ⁴⁾
Dec. 1946...	164,8 ⁴⁾	240,6	175,4 ⁴⁾
Jan. 1947...	164,8 ⁴⁾	240,6	175,4 ⁴⁾
Febr. 1947...	165,6 ⁴⁾	240,6	176,1 ⁴⁾

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”.

²⁾ Gemiddelden 24 bedrijfstakken.

³⁾ Akkerbouw en veehouderij.

⁴⁾ Voorloopige cijfers.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	22 Febr. 1947	28 Febr. 1947
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 1117.323.743,18	f 1190.461.064,15
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	476.480,03	1.512.845,98
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	—	—
Daggeldleening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	399.837.105,56	418.716.910,27
Voorschotten op ultimo Januari 1947 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keeren belastingen	—	—
Vordering in rek.-courant op: Nederlandsch-Indië	619.100.710,51	631.778.050,83
Suriname	35.797.593,98	35.804.022,98
Curacao	5.246.337,86	5.196.337,86
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	515.312.187,79	501.436.036,80
Verplichtingen		
Voorschot door De Nederlandsche Bank verstrekt	—	—
Voorschot door De Nederlandsche Bank in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 603.352.600,—	f 603.352.600,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederlandsche Bank is geplaatst nihil)	5676.500.000,—	5632.200.000,—
Daggeldleeningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	153.352.340,—	152.474.694,—
Schuld op ultimo Januari 1947 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keeren belastingen	19.377.558,07	19.377.558,07
Schuld in rek.-courant aan: Nederlandsch-Indië	—	—
Suriname	—	—
Curacao	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	18.753.034,70	18.298.584,50
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	436.084.150,93	446.456.342,21
Andere staatsbedrijven	3.542.588,96	3.540.123,39
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	3195.301.242,16	3193.960.170,16

DE KOLENPOSITIE VAN NEDERLAND¹⁾.

(in 1.000 kg.)

Maand	Limbursche mijnen	Verzonden voor binnenland-sche behoefte	Invoer
Mei 1945....	326.174	167.074	*
Sept. 1945....	473.776	383.841	192.290
Dec. 1945....	504.786	399.793	194.111
Aug. 1946....	658.189 ²⁾	506.398	303.837
Sept. 1946....	750.123	590.998	266.804
Oct. 1946....	808.145	605.977	169.087
Nov. 1946....	795.275	607.295	202.788
Dec. 1946....	718.334	526.047	103.010
Jan. 1947....	833.027 ³⁾	619.639 ³⁾	241.986 ³⁾
Febr. 1947....	796.606 ³⁾	575.000 ³⁾	240.000 ³⁾

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”.
²⁾ In Augustus vallen vacatiedagen.
³⁾ Voorloopige gegevens. * beteekent niet beschikbaar.

INDEXCIJFERS VAN DE LEVENSMIDDELENPRIJZEN IN BELGIË¹⁾.

Basis 1936—1938 = 100	Prijzen van gerantsoeneerde levensmiddelen	Prijzen van levensmiddelen op de „zwarte markt”
1941	175,2	767
1942	184,8	1.375
1943	191,8	1.624
1944	194,4	1.520
1945	196,6	1.036
Jan. 1946	209,3	766
April 1946	212,2	713
Juli 1946	204	625
Nov. 1946	218	809

¹⁾ Ontleend aan: „Bulletin de l'Institut de Recherches Economiques et sociales” van December 1946.

GROOTHANDELSPRIJZEN IN DE VEREENIGDE STATEN¹⁾. 1913—1947.

Producten	Prijseenheid	Jan. 1913	Jan. 1920	Jan. 1939	Jan. 1947 ²⁾
Metalen:					
Ijzer (ruw)	\$ per gross ton	16,35	37,00	20,50	30,00
lood (ruw)	\$ cts per lb.	4,35	8,75	4,85	13,00
tin	\$ cts. „ lb.	50,45	63,00	46,50	70,00
zink	\$ cts. „ lb.	7,10	9,10	4,50	10,50
koper (electro-lytisch)	\$ cts. „ lb.	17,00	19,25	11,13	19,38 ³⁾
Petroleum (ruwe)	\$ cts. „ bbl.	2,05	5,00	1,68	3,55
Dierlijke producten:					
runderen	\$ per 100 lb.	7,85	14,05	10,50	22,50
varkens	\$ „ 100 lb.	7,40	14,70	7,35	22,60
huiden(runder-)	\$ cts. per lb.	18,75	40,00	11,50	22,00
wol	\$ „ lb.	0,72	2,30	0,73	1,18
Plant aardige producten:					
tarwe	\$ per bushel	0,89	2,93	0,76	2,13
mais	\$ „ bushel	0,50	1,49	0,52	1,36
suiker	\$ cts. per lb.	3,48	13,04	2,75	5,94 ⁴⁾
rubber (plantage-)	\$ per lb.	1,12	0,55	0,16	0,23
katoen	\$ cts. per lb.	12,50	40,25	8,62	29,75
koffie	\$ cts. „ lb.	15,50	25,50	7,50	27,00

¹⁾ Bron: „Guaranty Survey” van de „Guaranty Trust Company” Januari 1947, blz. 18.

²⁾ Nominaal.

³⁾ Door de Regeering vastgestelde maximumprijs.

⁴⁾ Voor de Decembercijfers zie „E.-S.B.” van 29 Januari 1947, blz. 18.

Maakt gebruik van de rubriek „Vacatures” voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies. Het aantal reacties die deze annonces tengevolge hebben is doorgaans uitermate bevredigend; begrijpelijk: omdat er bijna geen groote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert!

Beschikbare Krachten

Doctorandus Economie

staatk. econ. richting, 31 jaar, ongehuwd, representatief, gedegen kennis der moderne talen, in 't bijz. Engelsch en Fransch, zag zich gaarne geplaatst in een bij zijn opleiding passende betrekking bij voorkeur in administratieve, assisteerende of secretarische functie op internationaal gebied. Br. onder No. 851, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

Vacatures

DE N.V. ORGANON te OSS zoekt voor haar bedrijven in binnen- en buitenland een

ACCOUNTANT

met meerdere jaren ervaring, een behoorlijke kennis van de moderne talen en in staat de leiding op zich te nemen van een op te richten Accountantsafdeeling. Brieven met uitvoerige inlichtingen te richten aan de Directie.

Vacatures

De Coöperatieve Groothandelsvereniging, DE HANDELSKAMER „HAKA“ G.A., te Rotterdam, zoekt voor haar Productiebedrijven te Utrecht

EEN LEIDER

**vóór haar afdeling „Organisatie Personeel“
Leeftijd tot 40 jaar.**

Vereisten: Schoolopleiding: H.B.S.-5 jarige cursus of daarmee gelijkstaande opleiding. Sollicitanten moeten in staat zijn de aanwerving, beoordeling en opleiding van personeel op moderne grondslag te organiseren. Bekendheid met taakanalyse en werkclassificatie strekt tot aanbeveling

Sollicitanten moeten bereid zijn zich aan een psychotechnisch onderzoek te onderwerpen. Eigenhandig geschreven brieven met vermelding van leeftijd, opleiding, levensloop, ervaring, eventueel bijzondere studie op dit gebied, met goedgeijkende pasfoto in te zenden aan de afdeling Personeelszaken van de Handelskamer, Postbus 6008 te Rotterdam W, binnen 14 dagen na plaatsing, onder het motto: Organisatie Personeel

ADMINISTRATIEKANTOOR in Indië vraagt

1sten assistent accountant

met diploma 5 j. H.B.S., liefst akte M.O. Boekhouden en ruime ervaring, aangesloten bij het N.I.V.A.

Brieven met volledige inlichtingen en pasfoto onder W.O. 608, Advertentiebureau De la Mar, Amsterdam.

De Firma PIERSON & CO. te Amsterdam vraagt voor haar financieel-economische afdeling een

ECONOOM

bij voorkeur met eenige bankervaring. Sollicitaties uitsluitend schriftelijk aan het Secretariaat te richten.

Groote onderneming in de Voedingsmiddelenbranche vraagt voor haar Verkooporganisatie een

verkooper

Vereisten: goede theoretische en praktische commercieele opleiding. Vlotte omgangsvormen. Leeftijd 28—35 jaar. Voor goede kracht bestaat mogelijkheid t.z.t. den Chef op te volgen. Eigenh. geschr. brieven onder letter T.T.R. aan Nijgh & van Ditmar, Rotterdam.

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Hennipman, Prof. P. B. Kreukniet, Th. Ligthart, Prof. N. J. Polak, Prof. J. Tinbergen, Prof. H. M. H. A. van der Valk, Prof. C. A. Verrijn Stuart, Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. Mr. F. de Vries.

Abonnementsprijs f 22,50; franco p. post f 23,30; voor studenten f 19.—; franco per post f 19.80.

Abonnementen worden aangenomen door den boekhandel en door de uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

N.V. Louis Dobbemann Waddinxveen

KOFFIE

THEE

I. B. M. elektrische administratie-machines (Hollerith Systeem)
ELECTROMATIC volledig elektrische schrijfmachine
INTERNATIONAL registrerende werk- en personeelcontrole-apparaten

International Business Machines Corporation, New York

In Holland vertegenwoordigd door de:

Internationale Bedrijfsmachine Mij N.V.
Frederiksplein 34, Amsterdam-C., Tel. nrs. 33406, 33656, 31856

N.V. LANKHORST TOUWFABRIEKEN SNEEK TEL. 3041-3042

SPINNERIJ—TOUWSLAGERIJ SEDERT 1803

Huygen & Wessel c.v.

**VERWARMING
VENTILATIE
LUCHTBEHANDELING**

Amersfoort - Amsterdam
Apeldoorn - Rotterdam - Leeuwarden